

Ref.nr.:

Saksnr:

Dato: 19.06.2015

Forskrift om fremmede organismer

1. Bakgrunn

Spredning av fremmede organismer regnes som en av de største truslene mot naturmangfoldet. Naturmangfoldloven ble vedtatt i 2009, men lovens kapittel IV om fremmede organismer har, med unntak for utenlandske treslag til skogbruksformål og ballastvann for skip, ennå ikke trådt i kraft.

Stortinget vedtok 20. juni 2014 enkelte endringer i naturmangfoldloven kapittel IV (lovvedtak 62 (2013-2014)). Endringene ble gjort for å legge til rette for den kommende forskriften om fremmede organismer. Stortinget ba Regjeringen ”sørge for at de tilhørende forskrifter vedtas snarest mulig, og senest 1. januar 2015, slik at lovbestemmelsene om fremmede arter kan tre i kraft.”

Formålet med forskriften om fremmede organismer er å forebygge uheldige følger for naturmangfoldet i Norge som skyldes introduksjon av fremmede organismer. I EU beregnes samfunnskostnadene av invaderende fremmede arter til minst 12 milliarder euro per år, og de vedtok 22. oktober 2014 en forordning for bekjempelse av invaderende fremmede arter. Forordningen er ikke EØS-relevant, men ved den foreslåtte forskriften vil også Norge få på plass et helhetlig regelverk om fremmede organismer.

Denne forskriften vil være et sentralt og nødvendig virkemiddel for å hindre at fremmede organismer gjør skade på norsk natur, og vil også bidra til å begrense samfunnskostnader forårsaket av fremmede organismer. En nylig offentliggjort rapport har beregnet mulige kostnader til mellom 1,4 og 3,9 milliarder kroner årlig. Forskriften vil i tillegg være et viktig ledd i oppfølgingen av Norges forpliktelser under konvensjonen om biologisk mangfold.

Vedlagte forslag til forskrift er utarbeidet i samråd med berørte departementer. På vegne av Klima- og miljødepartementet sendte Miljødirektoratet 15. juli 2014 forslag til forskrift om fremmede organismer på en bred annengangs høring til berørte instanser. Høringsfristen var 20. oktober 2014 og Miljødirektoratet mottok 90 høringsuttalelser.

På bakgrunn av høringsinnspillene sendte Miljødirektoratet 27. februar 2015 sin tilrådning til Klima- og miljødepartementet.

I Miljødirektoratets tilrådning (Rapport M-313-2015) er det gjort inngående rede for høringsforslaget, høringsinnspillene og Miljødirektoratets vurderinger og tilrådninger til Klima- og miljødepartementet. Departementet støtter i stor grad Miljødirektoratets vurderinger, og viser til tilrådingen for en mer inngående redegjørelse for alle høringsinnspillene og vurderingen av disse. I det følgende vil departementet legge vekt på det departementet anser som de viktigste høringsinnspillene, og departementets vurderinger og forslag til endringer på bakgrunn av disse.

2. Hovedinnholdet i forskriftsforslaget

Forslaget til forskrift er sektorovergripende, og regulerer en rekke fremmede organismer. Reglene viderefører gjeldende rett under viltloven og lakse- og innlandsfiskloven, og gir i tillegg regler for landlevende planter, marine organismer og virvelløse dyr som ikke tidligere har vært regulert med tanke på hensynet til biologisk mangfold.

Forskriftsforslaget har en generell hovedregel som stiller krav om tillatelse for innførsel av organismer og for utsetting av fremmede organismer. Det er imidlertid gitt en rekke unntak fra denne hovedregelen. Innførsel av blant annet landlevende planter, mikroorganismer og en rekke husdyr er unntatt fra kravet om tillatelse. Utsetting av landlevende planter i private hager er unntatt kravet om tillatelse, og utsetting i parkanlegg og andre dyrkede områder samt transport- og næringsutbyggingsområder er unntatt fra kravet om tillatelse med mindre planten er oppført på vedlegg V.

I tillegg til disse unntakene fra kravet om tillatelse, inneholder forskriften generelle avgrensninger mot annet regelverk.

Forslaget til forskrift inneholder videre et forbud mot innførsel, utsetting og omsetning av enkelte særlig skadelige fremmede organismer. Departementet foreslår forbud mot totalt 28 landlevende planter, i tillegg til amerikahummer, vasspest og smal vasspest. Departementet anser at antallet forbudsarter og søknadspliktige arter er begrenset, og at det vil være aktuelt å vurdere forbud og søknadsplikt for flere arter senere, for eksempel etter ny revisjon av Artsdatabankens risikovurderinger av fremmede arter i Norge.

I forskriftens kapittel V er det også foreslått alminnelige krav til aktsomhet i tillegg til særskilte krav til aktsomhet for virksomheter og tiltak som ved sine aktiviteter utgjør en særskilt risiko for spredning av fremmede organismer. Kravene til aktsomhet gjelder også for hold av enkelte fremmede organismer.

Klima- og miljødepartementet foreslår at forskriften trer i kraft 1.1.2016, slik at berørte parter får god tid til å forberede og innrette seg etter forskriften før den trer i kraft.

På bakgrunn av høringsinnspillene og tilrådingen fra Miljødirektoratet, har Klima- og miljødepartementet i vedlagte forslag til forskrift foretatt enkelte forenklinger av høringsforslaget. De viktigste forslagene til endringer er:

- reduksjon av antall landlevende planter som forbys (fra 36 til 28 landlevende planter),
- en tydeliggjøring og begrensning av hvilke landlevende planter som krever tillatelse for utsetting i nærmere bestemte områder ved oppføring av disse på vedlegg V (krav om tillatelse for 30 landlevende planter),
- unntak fra krav om tillatelse ved utsetting av landlevende planter fra norske bestander som ikke er vitenskapelig risikovurdert i parkanlegg og andre dyrkede områder, samt i transport- og næringsutbyggingsområder,
- forbud også mot innførsel av de plantene som foreslås forbudt å sette ut og omsette,
- unntak fra forskriftens virkeområde for botaniske hager (aktsomhetsplikten i §§ 18 og 19 samt krav til internkontroll i § 26 gjelder likevel),
- forenklinger i krav til søknadens innhold,
- meldingskrav ved utsetting av koikarpe og gullfisk i hagedam fjernes,
- presisering av at hold av pelsdyr og kanin mv. ikke regnes som utsetting og dermed ikke krever tillatelse etter forskriften,
- utsatt ikrafttreden for krav om melding ved innførsel av vannlevende organismer til innesluttet bruk,
- unntak fra krav om tillatelse ved utsetting av rensefisk i akvakulturanlegg.
- krav om melding, i stedet for tillatelse, for innførsel og utsetting (bruk) av mørk jordhumle fra norske bestander til pollinering i veksthus,
- presisering av hvilke overtredelser av forskriften som ikke medfører straff etter naturmangfoldloven § 75,
- presisering av at det for utsetting av planter på vedlegg IV ikke er krav om skriftlig miljørisikovurdering etter § 23, og
- en rekke presiseringer og språklige forenklinger som ikke endrer forskriftens realitetsinnhold.

3. Høring

3.1. Høringsinstanser og antall høringsuttalelser

Utkastet til forskrift har vært på en bred alminnelig høring hos en rekke nasjonale høringsinstanser. Utkastet ble også EØS- og SPS-notifisert (se pkt. 3.2).

Følgende 90 instanser har avgitt høringsuttalelser:

Statlige forvaltningsorgan og -selskap: Landbruks- og matdepartementet, Samferdselsdepartementet, Justis- og beredskapsdepartementet, Mattilsynet, Toll- og avgiftsdirektoratet, Statens vegvesen - Vegdirektoratet, Fiskeridirektoratet, Jernbaneverket, Landbruksdirektoratet, Riksantikvaren, Norges vassdrags- og energidirektorat, Forsvarsbygg, AVINOR.

Fylkesmannsembeter: Rogaland, Sør-Trøndelag, Hedmark, Oslo og Akershus, Oppland, Hordaland, Vest-Agder, Telemark, Møre og Romsdal, Aust-Agder, Nord-Trøndelag.

Kommuner: Bergen, Steinkjer, Time, Birkenes, Vestnes, Sandnes, Skedsmo, Røyken, Orkla landbruk (landbrukskontor for Orkdal og Meldal), Grimstad, Oslo.

Universiteter, høyskoler og forskningsinstitusjoner: Institutt for landskapsplanlegging ved Norges miljø- og biovitenskapelige universitet (ILP, NMBU), Institutt for plantevitenskap ved Norges miljø- og biovitenskapelige universitet (IPV, NMBU), Avdeling for ingeniør- og naturfag ved Høgskulen i Sogn og Fjordane, Norsk genressurssenter ved Norsk institutt for skog og landskap, Naturhistorisk museum ved Universitetet i Oslo (på vegne av nasjonalt nettverk for botaniske hager), Bioforsk Midt-Norge, Veterinærinstituttet, Stiftelsen Det norske arboret – arboretet på Milde.

Interesseorganisasjoner/foreninger/bransjeforbund: Det norske hageselskap, NHO Mat og Landbruk, Faglig utviklingssenter for grøntanleggssektoren (FAGUS), Norsk Gartnerforbund, Nord-Norges gartnerforening, Hedmark og Oppland gartnerforening, Bad, park og idrett, Norsk landbruksrådgivning, Norske anleggsgartnere - miljø- og landskapsentreprenører, Norske landskapsarkitekters forening og foreningens avdeling Rogaland, Norsk forening for grønne tak, Norske torv- og jordprodusenters bransjeforbund, Norwegian Greenkeepers Association, Avfall Norge, Norges Zoohandlers Bransjeforening, Norsk akvarieforbund, Norsk hagedamforening, Norges pelsdyrslag, Byggenæringens landsforening, Norges jeger- og fiskerforbund, Norges skogeierforbund, Standard Norge, WWF-Norge, Samarbeidsrådet for biologisk mangfold (SABIMA), Norges miljøvernforbund, Naturvernforbundet, Landsorganisasjonen i Norge, Norges bondelag, Kjøtt- og fjørfebransjens landsforbund, Fiskeri- og havbruksnæringens landsforening.

Bedrifter/næringsdrivende: Interflora Norge SA, Hagelandsgruppen AS, E-plant Norge SA, Sagaplant AS, Bergknapp AS, Multiconsult, Rambøll Norge AS.

Privatpersoner: Professor emeritus Magne Bruun, professor emeritus Gunnar Jarle Sorte, professor emeritus Atle Håbjørg.

Følgende høringsinstanser hadde ingen merknader til saken:
Kunnskapsdepartementet, Utenriksdepartementet, Arbeids- og sosialdepartementet, Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet, Helse- og omsorgsdepartementet, Sjøfartsdirektoratet og Norges fiskarlag.

3.2. WTO- og EØS-høring

Det kom ikke inn merknader i forbindelse med WTO-høringen av forskriftsutkastet. I forbindelse med EØS-høringen viste EU-kommisjonen til EU-forordningen om invaderende fremmede arter, og uttalte blant annet at de ser positivt på initiativet fra norske myndigheter for å bekjempe skadelige fremmede arter. EFTAs overvåkningsorgan (ESA) hadde enkelte spørsmål knyttet til mulig overlapp med EØS-regelverket om avfall, og ba norske myndigheter ta deres innspill til etterretning i det videre arbeidet med forskriften. Etter en nærmere vurdering av Klima- og miljødepartementet er det vedlagte forslaget ansett å ikke være i strid med våre folkerettslige forpliktelser etter EØS-avtalen eller handelsregelverket inkludert WTO.

3.3. Sammendrag av høringsinnspillene

De fleste høringsinstansene er positive til at det kommer på plass et tydelig regelverk for å hindre innførsel og utsetting av fremmede organismer som kan medføre uheldige følger for – eller tap av – biologisk mangfold. Mange instanser peker på at forskriftsutkastet er mer gjennomarbeidet og tydeligere enn forslaget som ble sendt på høring i 2010, og at det nå er gjort viktige grensdragninger mot annet regelverk.

Flere høringsinstanser mener imidlertid at regelverket fortsatt framstår som omfattende og komplisert, og en rekke høringsinstanser påpeker viktigheten av at det blir utarbeidet godt veilednings- og informasjonsmateriell.

De største innvendingene kommer fra Landbruks- og matdepartementet, grøntbransjen (planteskoler, grøntanleggssektoren og bransjeforbund), forskningsmiljøer innenfor plantevitenskap og landskapsplanlegging, zoobrandsjen samt akvarie- og hagedamforeninger.

Landbruks- og matdepartementet (LMD) mener forskriftsutkastet framstår som mer gjennomarbeidet enn tidligere, og at det er foretatt flere viktige avklaringer og avgrensninger mot annet regelverk. De anser likevel at forskriften fortsatt er svært omfattende og komplisert, og at det spesielt er behov for mer bearbeiding når det gjelder praktiske, administrative og

økonomiske konsekvenser. Videre peker de på at saksfeltet ikke tidligere har vært tilsvarende regulert, og at det derfor er spesielt viktig at det nye regelverket tar hensyn til brukerne. Det påpekes også at regelverket bør være enkelt, forutsigbart og forståelig. De mener det også er viktig at det nye regelverket samordnes med annet tilgrensende regelverk for å unngå dobbeltregulering og byråkratisering.

Flere andre høringsinstanser har innvendinger til blant annet de foreslåtte nasjonale forbudene mot enkelte landlevende planter. Kritikken retter seg særlig mot bruken av Artsdatabankens «svarteliste», som flere mener ikke er egnet som grunnlag for å forby arter. I tillegg kritiseres forslaget om nasjonale forbud i tilfeller der miljørisikoen anses å være begrenset til deler av landet.

Grøntbransjen mener konsekvensene av krav om utsettingstillatelse og bestemmelsen om aktsomhetsplikt ikke er tilstrekkelig utredet. Sammen med de foreslåtte forbudene mener de dette vil medføre nedleggelse av planteskoler og vridning mot import, noe som bl.a. øker risikoen for introduksjon av skadegjørere. Høringsforslaget om utsatt ikrafttreden av forbudene mot enkelte av de plantene som tar lengst tid å produsere vil etter enkeltes mening ha liten effekt, mens andre ber om at tilsvarende bestemmelser gis for ytterligere arter/år. Mange høringsinstanser mener også at kravene til kompetanse for å kunne etterleve aktsomhetsplikten, vurdere søknadskrav, fremme søknad mv. vil bli for omfattende.

En rekke høringsinstanser, bl.a. fylkesmenn, kommuner og miljøorganisasjoner, ønsker et langt strengere regelverk enn det som foreslås i forskriftsutkastet. De ønsker blant annet forbud mot innførsel, utsetting og omsetning av langt flere arter som utgjør svært høy eller høy økologisk risiko enn det som er angitt i høringsforslaget til forbudsliste, krav om tillatelse ved innførsel av landlevende planter og skjerpert aktsomhetsplikt for blant annet å forebygge introduksjon av følgeorganismer gjennom planteimport og ved håndtering av løsmasser og andre vektorer for fremmede organismer.

3.4. Miljødirektoratets tilråkning til Klima- og miljødepartementet

På bakgrunn av høringsinnspillene foreslo Miljødirektoratet flere endringer i høringsutkastet. De viktigste forslagene til endring er:

- reduksjon i antall landlevende planter som foreslås forbudt (fra 36 til 31 landlevende planter, der forbudet mot enkelte planter som utgjør miljørisiko kun i begrensede deler av landet fjernes),
- forbud også mot innførsel av de plantene som foreslås forbudt å sette ut og omsette,

- utsatt ikrafttreden for kravet om tillatelse ved utsetting av risikovurderte planter i parkanlegg, dyrkede områder og transport- og næringsutbyggingsområder,
- forenklinger i krav til søknadens innhold,
- forslaget om meldingskrav ved utsetting i hagedam fjernes,
- utsatt ikrafttreden for krav om melding ved innførsel av vannlevende organismer til innesluttet bruk,
- utsatt ikrafttreden for krav om tillatelse til utsetting av ikke-stedegen rensefisk i akvakulturanlegg.

4. Departementets vurderinger

4.1 Naturmangfoldloven kapittel II

Det følger av naturmangfoldloven § 7 at prinsippene om bærekraftig bruk i lovens §§ 8 til 12 skal legges til grunn som retningslinjer ved utøving av offentlig myndighet. Prinsippene har vært retningsgivende ved utformingen av det samlede høringsforslaget til forskriften, og ble inngående redegjort for i høringsbrevet som fulgte høringsforslaget. Departementet viser derfor til vurderingene i høringsbrevet (s. 20-25).

På bakgrunn av høringsinnspillene og tilrådingen fra Miljødirektoratet foreslår departementet flere endringer. Disse gjelder hovedsakelig forenklinger der hensynet til andre viktige samfunnsinteresser etter naturmangfoldloven § 14 har stått sentralt. Førre-var-prinsippet og de øvrige prinsippene i naturmangfoldloven kapittel II er imidlertid også tillagt vekt i departementets vurderinger og endelige forslag. Hensynene som har blitt tillagt vekt er nærmere redegjort for under departementets vurderinger knyttet til det enkelte forslag under.

4.2 Kapittel 1: Formål, virkeområde og definisjoner

Forskriftens virkeområde

Vedlagte forslag til bestemmelser i forskriften kapittel I er i stor grad i tråd med høringsforslaget. Flere høringsinstanser mener at flere arter og aktiviteter bør unntas forskriftens virkeområde i høringsforslaget til § 3. På bakgrunn av høringsinnspillene og tilrådingen fra Miljødirektoratet, foreslår departementet enkelte endringer i forskriftens virkeområde i § 3.

Pelsdyroppdrett

Landbruks- og matdepartementet (LMD), Norges pelsdyrslag og Norges bondelag mener for det første at pelsdyr må unntas fra forskriftens saklige virkeområde.

Departementet mener imidlertid at pelsdyr ikke bør unntas forskriftens generelle virkeområde. I sin tilråding viser Miljødirektoratet til at hold av pelsdyr, herunder mink, sølvrev og blårev, er unntatt fra krav om tillatelse når holdet utøves i samsvar med forskrift om hold av pelsdyr (pelsdyrforskriften). Ettersom høringsinnspillene fra blant annet **Norges pelsdyrslag** viser at dette unntaket ikke kommer tydelig nok frem slik høringsutkastet var utformet, tilrår direktoratet en tydeliggjøring av at hold av pelsdyr ikke regnes som utsetting og dermed ikke krever tillatelse dersom holdet utøves i samsvar med pelsdyrforskriften. Presiseringen foreslås i ny § 13. Direktoratet viser videre til at det også for innførsel av pelsdyr til oppdrett er gjort unntak fra krav om tillatelse. På denne bakgrunn tilrår direktoratet ingen unntak i høringsforslaget til § 3 og forskriftens saklige virkeområde for de nevnte artene.

Departementet støtter Miljødirektoratets vurderinger, og understreker – som direktoratet – at det *ikke* kreves tillatelse, verken for innførsel av pelsdyr til oppdrett eller hold som skjer i samsvar med pelsdyrforskriften. Departementet støtter tilrådingen om at unntaket for hold tydeliggjøres i ny § 13 slik at det kommer klart frem at hold av pelsdyr ikke regnes som utsetting som krever tillatelse etter forskriften.

På grunn av faren for rømming av pelsdyr fra oppdrett og de uheldige følger dette kan få for naturmangfoldet, mener departementet at pelsdyr bør omfattes av forskriftens virkeområde slik at forskriftens generelle aktsomhetskrav og krav til internkontroll også gjelder for hold av pelsdyr. Dette innebærer en generell aktsomhetsplikt knyttet til faren for rømming av pelsdyr, herunder varslings- og tiltaksplikt dersom rømning skulle skje. Krav til internkontroll skal sikre etterlevelse av aktsomhetskravet. Miljømyndighetene vil, etter å ha blitt varslet om rømming selv eller ved pålegg til den ansvarlige for pelsdyrfarmen, kunne gjennomføre strakstiltak for å forhindre eller redusere faren for skade på naturmangfoldet.

Departementet viser i denne sammenheng til at Artsdatabanken har vurdert at nord-amerikansk mink utgjør svært høy økologisk risiko for naturmangfoldet. Spredningen av mink i Norge har skjedd på grunn av rømninger fra pelsdyrfarmer. Mink utgjør en trussel særlig mot bakkehekkende sjøfugl, og kan gjøre store innhogg i bestandene av blant annet alke, teist, ærfugl, terner og horndykker. Også andre bakkehekkende fugl, fisk og edelkreps blir tatt av mink. Når det gjelder farmrev er den største risikoen knyttet til at rømt rev kan hybridisere med fjellrev, som er et av Norges mest utrydningstruede pattedyr. Siden 2003 har det nesten årlig blitt dokumentert forekomster av rømt farmrev i fjellområder nær fjellrev. En innblanding av gener fra tamme dyr er svært lite ønskelig. Statens naturoppsyn har derfor i enkelte tilfeller måtte avlive fjellrev hvor det har vært mistanke om hybridisering.

I denne sammenheng nevner departementet *NOU 2014: 15 Norsk pelsdyrhold - bærekraftig utvikling eller styrt avvikling*, som nylig har vært på høring. For alternativet bærekraftig utvikling mener utvalget det bør gis en særskilt varslings- og tiltakspålykt ved rømning av pelsdyr fra pelsdyrfarmer i forskrift om fremmede organismer. Inntil konklusjonene av dette arbeidet foreligger, foreslår imidlertid departementet at næringen i tråd med forslaget over kun skal omfattes av den generelle aktsomhetsplikten, herunder den generelle varslings- og tiltakspålykten. Det kan her nevnes at **Norsk pelsdyralslag** i sitt høringssvar støtter at hold av pelsdyr til oppdrett skal omfattes av de generelle aktsomhetspliktene i forskriften §§ 18 og 19.

Akvakulturorganismer

Mattilsynet og Fiskeri- og havbruksnæringens landsforening (FHL) mener henholdsvis at akvatiske dyr som er vanlig i norsk oppdrett og akvakulturvirksomhet som drives i medhold av akvakulturlovgivningen bør unntas fra forskriftens virkeområde. **Mattilsynet** stiller også spørsmål ved kravet for innførsel av både ferskvanns- og marine organismer som skal benyttes i oppdrettsvirksomhet, ettersom det tas miljøhensyn når søknader om å drive akvakultur behandles. De viser til at en lokalitet ikke vil klareres for oppdrett etter akvakulturregelverket dersom det ikke er miljømessig forsvarlig, og mener derfor det foreslåtte kravet om tillatelse for innførsel innebærer dobbeltregulering.

Departementet mener imidlertid det ikke bør gis unntak fra forskriftens virkeområde for akvakulturorganismer. Innførsel av organismer som benyttes i fiskeoppdrett følger hovedregelen om krav om tillatelse i naturmangfoldloven § 29 første ledd, som for anadrome laksefisk og innlandsfisk er en videreføring av gjeldende rett under lakse- og innlandsfiskloven § 8, jf. naturmangfoldloven § 78 nr. 8.

Innførsel av akvakulturorganismer er ikke omfattet av krav om tillatelser etter akvakulturregelverket. Departementet mener det er viktig at miljømyndighetene fortsetter å vurdere hensynet til naturmangfold ved slik innførsel, selv om også fiskerimyndighetene gjør vurderinger etter naturmangfoldloven kapittel II i forbindelse med klarering av lokaliteter for akvakultur og utsettingstillatelser. I denne sammenheng viser departementet til Miljødirektoratets uttalelse i sin tilrådning til departementet om at de vil fortsette å samarbeide med Fiskeridirektoratet om saksbehandlingsrutiner for søknader om import etter naturmangfoldloven og utsettinger etter akvakulturregelverket i tråd med kravet til samordnet saksbehandling i naturmangfoldloven § 32 første ledd.

I spørsmålet om utsetting, peker Miljødirektoratet på at utsetting av organismer som skjer i medhold av en tillatelse etter akvakulturloven, der

miljøhensyn er et moment i vurderingen av om tillatelse skal gis, er foreslått unntatt fra kravet om tillatelse etter forskriften.

På denne bakgrunn mener departementet at akvatiske dyr som er vanlige i norsk oppdrett ikke bør unntas fra forskriftens virkeområde.

Utsetting av norske treslag

Landbruks- og matdepartementet mener at kun lovens – og ikke forskriftens – aktsomhetskrav skal gjelde ved utplanting av norske treslag. **Landbruksdirektoratet** uttaler at slik virksomhet reguleres av skogbruksloven med tilhørende forskrifter, og at norske treslag derfor ikke skal reguleres under forskriften.

Miljødirektoratet viser i sin tilrådning til naturmangfoldloven § 31 der det er slått fast at aktsomhetsplikten i lovens § 28 også gjelder ved utsetting av norske treslag, og tilrår derfor at slik utsetting ikke unntas fra den alminnelige aktsomhetsplikten i forslag til § 18. Direktoratet tilrår imidlertid en presisering av at kravet om skriftlig miljørisikovurdering ved etablering og utvidelse av parkanlegg og transport- og næringsutbyggingsområder i § 23 ikke skal gjelde ved utsetting av planter i vedlegg IV og norske treslag.

Hva angår utsetting av norske treslag viser departementet til at dette er unntatt krav om tillatelse etter naturmangfoldloven § 31 første ledd "*dersom aktsomhetsplikten etter § 28 blir overholdt*". Departementet mener derfor at utsetting av norske treslag kan unntas fra forskriftens virkeområde med en henvisning til naturmangfoldloven § 31, og dermed også en indirekte henvisning til aktsomhetsplikten i § 28.

Botaniske hager og kulturhistoriske grøntanlegg

Riksantikvaren ber om at kulturhistorisk viktige grøntanlegg som er fredet etter kulturminneloven unntas fra forskriftens virkeområde. **Stiftelsen det norske arboret** mener de og andre institusjoner som driver prøvedyrking av nye plantesorter for blant annet å vurdere planters spredningsevne, evne til klimatilpasning og hardførhet mv. må gis unntak fra regelverkets bestemmelser. **Naturhistorisk museum ved UiO** tolker det slik at botaniske hager er omfattet av unntaket fra krav om tillatelse for utsetting av planter i parkanlegg, og at utplanting derfor ikke krever tillatelse såfremt aktsomhetsprinsippet er ivaretatt.

I sin tilrådning foreslår Miljødirektoratet ingen unntak for kulturhistoriske grøntanlegg eller botaniske hager. Departementet mener imidlertid at *botaniske hager* bør unntas fra forskriftens virkeområde. Departementet anser et slikt unntak som viktig, ettersom botaniske hager driver forsknings- og opplysningsvirksomhet. Botaniske hager har i tillegg god botanisk kunnskap og jevnlig og til dels omfattende oppfølging av sine anlegg, noe

som vil redusere faren for spredning og uheldige følger fra slik virksomhet. Departementet foreslår at også botaniske hager skal omfattes av forskriftens generelle aktsomhetsbestemmelser i §§ 18 og 19, og kravet til internkontroll i § 26.

Når det gjelder *kulturhistoriske grøntanlegg*, mener departementet at disse ikke bør gis generelt unntak fra forskriftens virkeområde. I en del kulturhistoriske anlegg vil det være risiko for spredning av fremmede planter. Fredningen av slike anlegg bør i utgangspunktet ikke omfatte planter som anses som så skadelige for det biologiske mangfold at det nå foreslås å forby disse. Det vises samtidig til at det kan gis dispensasjon for utsetting av planter som i utgangspunktet er forbudt, men som utgjør en viktig del av fredningsverdiene i kulturhistoriske grøntanlegg, for eksempel der det iverksettes tilstrekkelige tiltak for å unngå spredning. Departementet viser til at fredete grøntanlegg og kulturhistorisk viktige beplantninger er nevnt som eksempler på viktige samfunnsmessige hensyn som det kan gis dispensasjon til i merknadene til dispensasjonsbestemmelsen i § 31. Departementet viser videre til at utsetting av planter i blant annet parkanlegg og andre dyrkede områder er unntatt fra krav om tillatelse med mindre planten er oppført på vedlegg V. Kulturhistoriske grøntanlegg vil omfattes av dette unntaket.

4.3 Kapittel II og III: Innførsel, utsetting og omsetning av organismer

Forbud mot innførsel, utsetting og omsetning av enkelte landlevende planter

På bakgrunn av høringsinnspillene foreslår departementet enkelte endringer når det gjelder høringsforslaget til forbud mot enkelte landlevende planter.

I høringsforslaget ble det for det første foreslått forbud kun mot *omsetning* og *utsetting* av enkelte landlevende planter. En rekke høringsinstanser mener det er uhensiktsmessig at det ikke også foreslås forbud mot *innførsel* av de landlevende plantene som er foreslått forbudt å sette ut og omsette.

I sin tilrådning støtter Miljødirektoratet disse høringsinstansene. Direktoratet viser til at et innførselsforbud vil gi myndighetene mulighet til å stanse plantene allerede på innførselstidspunktet, og at endringen ikke medfører en skjerping av betydning ettersom plantene ble foreslått forbudt både å sette ut og omsette. Det er derfor ikke mange praktiske tilfeller der innførsel er aktuelt. Miljødirektoratet tilrår på denne bakgrunn at de artene det ble foreslått forbud mot utsetting og omsetning av også forbys innført.

Departementet støtter direktoratets vurderinger. Å forby innførsel av de samme artene som forbys omsatt og satt ut vil dessuten gi et enklere og mer konsistent regelverk. I denne sammenheng nevner departementet at EU i

den nylig vedtatte forordningen om invaderende fremmede arter gir et *totalforbud* som omfatter innførsel, utsetting, transport, hold, dyrking og omsetning mv. av en rekke invaderende fremmede arter.

En rekke høringsinstanser påpeker videre at det er behov for regionale forbudslister, og at nasjonale forbudslister kun bør inneholde arter som utgjør en risiko i hele landet. Bl.a. **Landbruks- og matdepartementet (LMD)** mener at ulike naturtyper og ulike geografiske, topografiske og klimatiske forhold rundt i landet gjør at enkelte arter ikke utgjør en generell miljørisiko, men kun er en risiko i enkelte områder.

Miljødirektoratet holder i sin tilrådning fast ved at det for de arter som foreslås forbudt er mest hensiktsmessig med et nasjonalt forbud. Direktoratet legger vekt på at disse artene utgjør en så stor økologisk risiko i en betydelig del av landet at forbudet mot utsetting bør være nasjonalt, og at det heller ikke bør være tillatt å omsette eller innføre dem. Direktoratet utelukker imidlertid ikke at det i framtiden kan bli aktuelt med regionale forbud.

Departementet støtter Miljødirektoratet i at det generelt er mest hensiktsmessig med nasjonale forbud. Det er både økologiske, pedagogiske og administrative grunner som taler for dette. Departementet peker i denne sammenheng på at fremtidige klimaendringer kan føre til endringer i utbredelsesområde for de fleste plantene som foreslås forbudt – både til nye klimasoner og til naturtyper der de ikke er etablert i dag. Førre-var-prinsippet i naturmangfoldloven § 9 taler for at regelverket tar høyde for slike økologiske endringer.

Svartelisten utarbeidet av Artsdatabanken er sentral som kunnskapsgrunnlag for forskriften, herunder forslaget til arter som bør forbys. Flere høringsinstanser er positive til dette. Andre høringsinstanser, herunder **Landbruks- og matdepartementet og grøntnæringen**, er imidlertid negative til svartelisten som kunnskapsgrunnlag. De er særlig kritiske til at år 1800 er satt som grense for at en organisme anses som fremmed i svartelisten.

I sin tilrådning uttaler Miljødirektoratet for det første at de anser svartelisten som et godt kunnskapsgrunnlag for å regulere bruken av fremmede arter i Norge. De uttaler videre at det ikke er Artsdatabankens grense satt ved år 1800, men naturmangfoldlovens gresedragning, hvor en konkret vurdering av en rekke ulike momenter er avgjørende for om en art regnes som en naturlig eller fremmed organisme, som er avgjørende etter forskriften.

Departementet støtter direktoratets vurderinger. Departementet viser videre til direktoratets uttalelser om at det heller ikke har vært noen automatikk i at planter i en bestemt risikokategori forbys i hele landet. Artsdatabanken har

selv framholdt at svartelisten er en kunnskapssamling om fremmede arter, der forvaltningshensyn ikke er tatt med i vurderingen. Miljødirektoratet viser til kriteriesettet de har utarbeidet nettopp for å ivareta både hensynet til den miljørisiko de ulike plantene utgjør og forvaltningshensyn ved utvelgelsen av arter. Til forholdet mellom kriteriesettet og Artsdatabankens arbeid med økologiske risikovurderinger vil departementet understreke at kriteriesettet gir et bredere vurderingsgrunnlag enn Artsdatabankens risikovurderinger, og at det i tillegg til risikovurderinger utarbeidet på rent naturfaglig grunnlag må legges vekt også på andre samfunnshensyn ved utvikling av regelverket. Samfunnsmessige hensyn har, i tråd med naturmangfoldloven § 14, også stått sentralt ved departementets vurdering av hvilke arter som foreslås forbudt (ut over de samfunnsmessige hensyn direktoratet har vektlagt). I denne sammenheng vil departementet vise til at det kun er foreslått forbud mot under halvparten av de plantene Artsdatabanken har vurdert til *svært høy* økologisk risiko for naturmangfoldet.

Mange høringsinstanser kommenterer videre hvordan Miljødirektoratets kriterier vil slå ut for spesifikke arter. Noen høringsparter mener det bør gjøres unntak fra forbudet for varianter av arter som utgjør lavere økologisk risiko enn arten selv, herunder varieteter med dårligere spredningsevne, sterile hybrider eller sterile kultivarer. Miljødirektoratet uttaler i sin tilråding at de mener det kan være aktuelt å gjøre unntak fra forbudet av for eksempel kultivarer og varieteter av en art dersom kunnskapen om disse viser at de utgjør en vesentlig lavere økologisk risiko enn arten selv.

Departementet mener det bør presiseres at forbudet omfatter alle genetiske variasjoner innenfor samme art slik at disse i utgangspunktet er forbudt. Likevel bør forbudet ikke gjelde gode erstatningsarter. Departementet foreslår derfor å ta inn en presisering i vedlegg I om at forbudet ikke gjelder kultivarer eller varieteter, eksempelvis sterile varianter, som ikke kan påregnes å medføre fare for uheldige følger for det biologiske mangfold.

En rekke høringsinstanser har innspill til de 36 landlevende plantene som i høringsforslaget ble foreslått forbudt. Høringsforslaget ble begrunnet i hensynet til å unngå vesentlige uheldige følger for det biologiske mangfold. Oppføringene ble gjort fordi artene utgjør svært høy økologisk risiko, og at de oppfyller de øvrige utvelgelseskriteriene der det blant annet er gjort avveininger mellom hensynet til biologisk mangfold og andre samfunnsinteresser, jf. naturmangfoldloven § 14. Departementet understreker at man gjennom et forbud får avviklet innførsel, utsetting og omsetning av noen av de artene som i størst grad truer biologisk mangfold. Dette er viktig for å følge opp Norges internasjonale forpliktelser, blant annet Konvensjonen om biologisk mangfold.

En rekke høringsinstanser mener det bør innføres forbud mot langt flere av de artene som utgjør en risiko enn det som ble foreslått i høringsutkastet.

Flere høringsinstanser har også gitt innspill til arter de mener bør omfattes av forbudet. Departementet viser til at selv om det ut fra miljøhensyn er ønskelig å forby en rekke planter ut over de som foreslås, må det i tillegg tas forvaltningshensyn, jf. bruken av Miljødirektoratets kriteriesett og naturmangfoldloven § 14.

Hva angår arter som har en betydelig økologisk risiko og lett kan forveksles med arter som foreslås forbudt, mener departementet at også disse artene bør forbys. **Oslo kommune** og **SABIMA** har påpekt at dette særlig gjelder sandlupin, jærlupin og kjempegullris/høstgullris.

Departementet er enig i at det er vanskelig å skille sandlupin (*Lupinus nootkatensis*) og jærlupin (*Lupinus perennis*) fra den nærstående arten hagelupin, som i høringsforslaget ble foreslått forbudt. Likeledes er det vanskelig å skille den foreslåtte kanadagullris fra kjempegullris/høstgullris (*Solidago gigantea*). På denne bakgrunn foreslår departementet forbud også mot sandlupin, jærlupin og kjempegullris.

Med noe ulike begrunnelser mener flere høringsinstanser det er urimelig å forby flere av plantene som ble foreslått forbudt i høringsforslaget. Til sammen har det kommet innvendinger mot 18 av de 36 landlevende plantene som var foreslått. Begrunnelsene omfatter blant annet at hensyn til hagebrukstradisjon, kulturhistorie eller samfunnsøkonomiske hensyn ikke er tilstrekkelig vektlagt. Andre mener mangel på erstatningsarter – spesielt i nordlige deler av landet – eller usikkerhet om plantene kan regnes som fremmede, ikke er tilstrekkelig vektlagt i vurdering av et forbud. Flere høringsinstanser har også innvendinger mot deler av kriterium 3, som ser antall utsetninger av fremmede planter i sammenheng med befolkningstall i et fylke. Det vises blant annet til at arter som tilfredsstiller delkriteriet om antall utsetninger i all hovedsak utgjør risiko for skade på naturmangfold i Oslofeltet, og at et nasjonalt forbud er urimelig.

På bakgrunn av høringsinnspillene har Miljødirektoratet i sin tilrådning kommet fram til at en del av kriterium 3, som inneholder en forutsetning om at det er en sammenheng mellom folketallet i et fylke og antall utsetninger, bør utgå. Direktoratet tilrår i tråd med dette at fem arter tas ut fra forbudslisten. Dette gjelder taggblåhegg (*Amelanchier alnifolia*), krypmispel (*Cotoneaster horizontalis*), blåleddved (*Lonicera caerulea*), sibirbergknapp (*Phedimus hybridus*) og gravmyrt (*Vinca minor*). Med unntak for sibirbergknapp (se vurdering under), slutter departementet seg til direktoratets tilrådning, men vil samtidig understreke at det ved senere forskriftsrevisjoner kan være aktuelt å vurdere forbud mot disse plantene på nytt. Departementet foreslår i stedet krav om tillatelse for utsetting av taggblåhegg, krypmispel og gravmyrt. Det foreslås ikke krav om tillatelse for blåleddved. Departementet viser til at det er noe usikkert hvorvidt blåleddved kan være stedegen i Norge, da den har et nordlig

utbredelsesområde og regnes som stedegen i Finland og muligens Sverige. Blåleddved er videre en gammel prydblant som er mye benyttet til både hager og grøntanlegg.

Enkelte høringsinstanser, herunder **NGF, Norsk forening for grønne tak, Institutt for plantevitenskap ved Norges miljø- og biovitenskapelige universitet** og **Standard Norge**, mener videre at det er urimelig å forby bergknappartene. De peker bl.a. på at artene er viktige for grønne tak, at samfunnsøkonomiske hensyn tilsier at de ikke bør forbys, og at den økologiske risikoen forbundet med sibirbergknapp er av regional karakter.

Miljødirektoratet erkjenner i sin tilrådning at grønne tak kan være et viktig tiltak for å håndtere økt nedbør som følge av klimaendringer. De viser imidlertid til at **Bergknapp AS** i sitt høringsinnspill støtter forbudet og sier grønne tak kan produseres uten arter i risikokategorien svært høy økologisk risiko. Direktoratet tilrår som nevnt over å fjerne forbudet mot sibirbergknapp. I sin vurdering av gravbergknapp (*Phedimus spurius*) peker de på at det er mulig å erstatte den med andre arter i grønne tak. De mener derfor at hensynet til å ivareta produksjon av en art som utgjør svært høy økologisk risiko ikke kan veie tyngre enn hensynet til å unngå vesentlige uheldige følger for det biologiske mangfold. Direktoratet peker også på at bl.a. gravbergknapp kan formere seg ved løsrevne skuddbiter som kan fraktes med dyr og havstrømmer. Det må dermed antas at arten utgjør en økologisk risiko selv om den benyttes i grønne tak. De opprettholder derfor forslaget om et nasjonalt forbud mot gravbergknapp. Videre foreslår Miljødirektoratet at forbudet mot gravbergknapp gis fem års utsatt ikrafttreden.

På bakgrunn av den svært høye økologiske risikoen knyttet til sibirbergknapp og gravbergknapp foreslår departementet å opprettholde forslaget om forbud mot disse artene. På bakgrunn av høringsuttalelsene mener imidlertid departementet det bør gis unntak fra forbudet for innførsel, omsetning og bruk av sibirbergknapp og gravbergknapp i sedummatter på grønne tak. Departementet foreslår i stedet krav om tillatelse for de to bergknappartene til bruk i sedummatter på grønne tak i kommuner i Oslofjordområdet. Det vises her til den særlige risikoen plantene utgjør for arter og naturtyper på kalkrik berggrunn i det geologiske Oslofeltet. Hva angår bruk på grønne tak ellers i landet, foreslår departementet verken forbud eller krav om tillatelse. Fordi de to bergknappartene unntas fra forbudet for bruk i sedummatter til utsetting på grønne tak, foreslår departementet ingen utsatt ikrafttredelse av forbudet.

Flere høringsinstanser er kritiske til forslaget om forbud mot platanlønn. De mener platanlønn er et viktig gatetre, bl.a. på Vestlandet, og at det er manglende grunnlag for å forby platanlønn bl.a. fordi treslaget er plantet ut siden ca. år 1750.

Departementet mener det er grunner som taler for at platanlønn (*Acer pseudoplatanus*) tas ut av forbudslista, og at det i stedet settes krav om tillatelse for utsetting av arten utenom sentrumssoner. Platanlønn er innført til Norge så tidlig som i 1750 og er i dag forvillet i hele Norge. Den regnes som stedegen i Europa så langt nord som sørlige deler av Danmark, og den er fortsatt i naturlig ekspansjon nordover. Platanlønn er mye brukt som prydgatetre, særlig på Vestlandet, hvor det kan være begrenset utvalg av prydrær. Plantens negative effekter er i hovedsak knyttet til gjengroing og manglende skjøtsel. Ut fra en samlet vurdering, hvor også samfunnsmessige hensyn etter naturmangfoldloven § 14 tillegges vekt, foreslår departementet at platanlønn ikke forbys. Departementet foreslår i stedet at det stilles krav om tillatelse ved utplanting utenom sentrumssoner.

På bakgrunn av hensynet til blant annet andre viktige samfunnsinteresser, foreslår departementet videre å fjerne alpeasal, blankmispel, blåhegg/junisøtmispel, kanadablåhegg, marsfiol og spansk kjørvel fra forbudslisten. For disse artene, bortsett fra spansk kjørvel, foreslår departementet at det i stedet skal være krav om tillatelse for utsetting. Blankmispel og blåhegg/junisøtmispel er to av de mest betydningsfulle plantene i planteskoler og grøntanlegg. Kanadablåhegg er også av en viss betydning, og blåheggartene tilhører et artskompleks hvor det er utfordrende å skille artene fra hverandre. For marsfiol vil det settes krav om tillatelse kun i de deler av landet der marsfiol kan forventes å overleve og der lodnefiol og bakkefiol, som den kan hybridisere med, finnes naturlig.

Ved senere revisjon av Artsdatabankens risikovurderinger av fremmede arter i Norge, eller når det foreligger annen ny kunnskap om en arts økologiske risiko, vil det være aktuelt å vurdere forbud eller krav om tillatelse.

Utsatt ikrafttreden av forbudet

Flere høringsinstanser har innspill til forslaget om fem års utsatt ikrafttreden for forbudet mot planter med lang produksjonstid innen enkelte slekter (herunder *Amelanchier*, *Berberis*, *Cotoneaster*, *Laburnum*, *Lonicera*, *Populus*, *Salix*, *Sorbus* og *Swida*).

En del høringsparter hevder at utsatt ikrafttreden for forbudet mot planter innen de nevnte slektene ikke vil ha noen særlig virkning når utsetting av de aktuelle artene uansett vil kreve utsettingstillatelse. Miljødirektoratet påpeker i sin tilrådning at det ikke vil kreves tillatelse ved utsetting i private hager. I høringsutkastet foreslås det i tillegg utsatt ikrafttreden for kravet om utsettingstillatelse i parkanlegg mv. i overgangsperioden, noe som videreføres i det endelige forslaget til forskrift. Dette betyr at plantene i femårsperioden kan settes ut uten tillatelse i private hager, og i parkanlegg og andre dyrkede områder samt transport- og næringsutbyggingsområder – uavhengig av eventuell miljørisiko. Utsetting i øvrige områder og i naturen

vil derimot kreve tillatelse i femårsperioden. På denne bakgrunn tilrår direktoratet å opprettholde overgangsperioden på fem år for de nevnte slektene.

Departementet støtter direktoratets vurderinger, og slutter seg til at det kun bør gis fem års utsatt ikrafttreden for forbudet mot innførsel, utsetting og omsetning av planter i de nevnte slektene.

I denne sammenheng understreker departementet at aktsomhetskravene i forskriftens kapittel V ikke vil medføre at en plante ikke kan settes ut eller at det kreves tillatelse ved utsetting i de unntatte områdene i § 11, med mindre dette følger av oppføring av planten i forbudslisten i vedlegg I eller listen med krav om tillatelse for utsetting i vedlegg V.

Krav om tillatelse for innførsel og utsetting av landlevende planter

En rekke høringsinstanser er for det første negative til det foreslåtte unntaket fra krav om tillatelse for innførsel av landlevende planter. Flere høringsinstanser mener unntaket vil lede til økt innførsel av skadelige planter og følgeorganismer. Flere av høringsinstansene har også forslag til tiltak som kan redusere faren for økt import av følgeorganismer og skadelige planter.

I sin tilrådning viser Miljødirektoratet for det første til naturmangfoldloven § 29 femte ledd, som gir tilsvarende unntak fra kravet om tillatelse for innførsel av landlevende planter. De viser videre til forslaget om å forby også import av de plantene som ble foreslått forbudt å sette ut og omsette, og til aktsomhetspliktene i kapittel V – herunder informasjonskravet og plikten til å hindre innførsel og spredning av følgeorganismer. Direktoratet mener flere tiltak enn disse senere kan bli aktuelle for å bekjempe følgeorganismer, men at slike tiltak kan være kostnadskrevende og ikke er tilstrekkelig utredet. Direktoratet tilrår derfor ingen endringer når det gjelder det foreslåtte unntaket fra krav om tillatelse for innførsel av landlevende planter. Departementet støtter direktoratets vurderinger, men foreslår samtidig at enkelte av de foreslåtte tiltakene tas inn i § 24 første ledd som *eksempler* på tiltak som kan være effektive for å forhindre følgeorganismer.

Flere høringsinstanser er videre kritiske til de foreslåtte vilkårene som kan utløse krav om tillatelse ved utsetting i parkanlegg og andre dyrkede områder, samt transport- og næringsutbyggingsområder. Vilråene gjelder spredningsrisiko og skadepotensial ("*hvis plantene i liten grad kan påregnes å spre seg og ikke kan påregnes å medføre uheldige følger for det biologiske mangfold*"). Høringsinstansene mener vilkårene er skjønnsmessige og vage, urimelige, krevende og/eller vil kunne føre til at mange planter i de øverste risikokategoriene kommer inn under tillatelseskravet. Mange høringsinstanser har spørsmål og forslag til forenklinger mv. av vilkårene. Flere høringsinstanser innen grøntnæringen mener også at vilkårene vil

kunne få store økonomiske konsekvenser for dem, og at kravet om tillatelse må vurderes nærmere før ikrafttredelse.

Miljødirektoratet mener høringen har avdekket større konsekvenser av søknadskravet enn antatt, og at det derfor er behov for en nærmere klargjøring og vurdering av kravet om tillatelse. På denne bakgrunn tilrår direktoratet utsatt ikrafttreden av vilkårene som kan utløse krav om tillatelse for utsetting av landlevende planter i parkanlegg og andre dyrkede områder samt transport- og næringsutbyggingsområder. Direktoratet tilrår imidlertid at kravet om tillatelse ved utsetting av *ikke-risikovurderte planter* skal tre i kraft straks. På bakgrunn av høringsinnspillene tilrår direktoratet videre at det alltid skal være unntak fra krav om tillatelse ved utsetting av planter fra norske bestander i de angitte områdene.

Departementet viser til usikkerheten rundt når det vil kreves tillatelse for utsetting av landlevende planter. På bakgrunn av høringsinnspillene mener departementet at det må foretas en betydelig klargjøring av når det kreves tillatelse for utsetting av planter i de nevnte områdene. Vilårene for når det kreves tillatelse for utsetting av en plante vil være preget av skjønn, og vil tross presiseringer innebære krevende vurderinger for den som skal stå for utsettingen.

Departementet foreslår derfor å stryke forslagene til vilkår som vil kunne utløse søknadsplikt ved utsetting i de nevnte områdene. I stedet foreslås det å føre opp de plantene som innebærer størst risiko og som i de fleste tilfeller vil utløse krav om tillatelse på vedlegg V. Den ansvarlige for utsettingen vil dermed slippe å foreta krevende vurderinger knyttet til den aktuelle plantens spredningsrisiko og skadepotensial, og det vil være klart hvilke planter som krever tillatelse for utsetting.

I denne omgang foreslår departementet at det kun kreves tillatelse for enkelte av de plantene som ikke er foreslått forbudt og som innebærer svært høy og høy risiko. Avgjørende for departementets oppføring har vært om planten innebærer svært høy eller høy økologisk risiko og i de fleste tilfeller ville ha utløst søknadsplikt etter vilkårene som er foreslått strøket. Andre viktige samfunnsinteresser har i tråd med naturmangfoldloven § 14 også stått sentralt i departementets vurderinger. Det foreslås krav om tillatelse for 30 landlevende planter. Forslaget er dermed langt mer begrenset enn det som fulgte av høringsforslaget, der vilkårene for svært mange planter i de øverste risikokategoriene kunne utløse krav om tillatelse i en rekke tilfeller. På denne bakgrunn mener departementet at kravet om tillatelse for de 30 plantene som foreslås oppført i vedlegg V kan tre i kraft samtidig med resten av forskriften. Etter departementets syn er det viktig å få på plass et krav om tillatelse allerede nå – både av hensyn til naturmangfoldet, men også slik at rutiner, praksis og erfaring med søknadskravet etableres og innarbeides.

Departementet foreslår videre at det i vedlegg V gjøres avgrensninger av søknadskravet for utsetting av enkelte av plantene til visse deler av landet, ved utsetting i nærheten av visse naturtyper, i sentrumssoner mv. i de tilfeller det foreligger tilstrekkelig kunnskap om at risikoen er begrenset. For ytterligere å begrense søknadskravet foreslår departementet et generelt unntak i vedlegg V fra krav om tillatelse *"hvis planten i liten grad kan påregnes å spre seg utenfor området, og det er klart at spredningen ikke kan medføre fare for uheldige følger for det biologiske mangfold"*. Som for vedlegg I og forbudslisten, foreslås det at det heller ikke kreves tillatelse ved *"utsetting av kultivarer eller varieteter, eksempelvis sterile varianter, som ikke kan medføre fare for uheldige følger for det biologiske mangfold"*. Departementet understreker at det senere kan bli aktuelt å føre opp flere planter med risiko for naturmangfold på vedlegg V med krav om tillatelse, men da først etter en nærmere utredning og høring.

På bakgrunn av endringene mener departementet det generelle unntaket fra krav om tillatelse kun bør gjelde *"vitenskapelig risikovurderte"* landlevende planter. *"Landlevende planter som ikke er vitenskapelig risikovurdert"* bør fortsatt kreve tillatelse fordi disse ikke er nærmere vurdert mht. spredningsrisiko og skadepotensial. Departementet viser til føre-var-prinsippet i naturmangfoldloven § 9 og at ikke-vitenskapelig risikovurderte planter bør vurderes nærmere mht. uheldige følger for naturmangfoldet før utsetting. Dette innebærer at ved utsetting av risikovurderte planter som ikke er oppført i vedlegg I eller vedlegg V, er det ikke behov for tillatelse, det er tilstrekkelig med miljørisikovurdering etter § 23. I denne sammenheng viser departementet til at klimaendringer kan gi økt bruk av nye planter, og at importen derfor kan øke. Et unntak kun for risikovurderte planter vil dermed kunne redusere risikoen for økt import.

Departementet mener imidlertid at landlevende planter *"fra norske bestander"* som ikke er vitenskapelig risikovurdert bør unntas fra krav om tillatelse for utsetting. Dette åpner for utsetting av planter fra norske bestander i de nevnte områdene i andre deler av landet enn bestandens genetiske opprinnelse. Unntaket vil kunne legge til rette for videre utvikling av norsk produksjon og bruk av norske planter i parkanlegg og andre dyrkede områder, samt transport- og næringsutbyggingsområder. Norske planter innebærer generelt lavere risiko enn bruk av fremmede planter og risikoen for økt import av skadelige følgeorganismer vil også kunne reduseres med forslaget.

Meldeplikt ved utsetting av koikarpe og gullfisk i hagedam

For innførsel og utsetting av ferskvannsorganismer ble det blant annet foreslått unntak fra krav om tillatelse ved utsetting i hagedam for koikarpe og gullfisk. For å gi miljømyndighetene en oversikt over utsettingene av koikarpe og gullfisk ble det i stedet foreslått krav om melding, med overgangsbestemmelser om utsatt ikrafttreden på ett år.

Flere høringsinstanser er kritiske til unntaket fra krav om tillatelse, mens flere høringsinstanser, herunder **Mattilsynet, Stiftelsen det norske arboret, Norsk akvarieforbund, Norges Zoohandleres Bransjeforening** og **Norsk hagedamforening** er kritiske til meldeplikten.

I sin tilrådning uttaler Miljødirektoratet at et effektivt forbud mot koikarpe og gullfisk hadde vært det beste for å hindre eventuell spredning til norske vassdrag. Direktoratet mener imidlertid at det vil bli vanskelig å håndheve et forbud mot de mest benyttede fiskeartene i norske hagedammer. På bakgrunn av høringsinnspillene og en nærmere vurdering av utfordringene med håndheving og gjennomføring av det foreslåtte meldingskravet, tilrår direktoratet å fjerne kravet til melding for utsetting av koikarpe og gullfisk i hagedam.

Departementet støtter direktoratets vurderinger og tilrådning om å fjerne meldingskravet ved utsetting av koikarpe og gullfisk i hagedam. Ut fra hensynet til biologisk mangfold ville det i utgangspunktet være ønskelig å kreve tillatelse for utsetting også av disse artene. Departementet mener det foreslåtte kravet om melding ville gitt miljømyndighetene en oversikt over utsettingene i hagedammer i privat eie. På bakgrunn av høringsinnspillene har imidlertid departementet kommet til at byrdene for de private som omfattes av et meldingskrav ikke står i forhold til den informasjon miljømyndighetene får og kan utnytte. Koikarpe og gullfisk er to av de mest benyttede fiskeartene i norske hagedammer – som det finnes et meget stort antall av. I slike dammer, der private står for utsettingen, kan det synes urimelig å kreve melding for disse relativt vanlige artene. Det er også usikkert i hvilket omfang kunnskap om utsetting gjennom meldingskrav vil komme til nytte for miljømyndighetene. På denne bakgrunn foreslår departementet derfor å fjerne meldingskravet for utsetting av koikarpe og gullfisk i hagedam.

Utsetting av rensefisk

Til det foreslåtte unntaket fra krav om tillatelse ved utsetting av akvatiske organismer i sjø som det er gitt tillatelse til utsetting av i eller i medhold av akvakulturloven, uttaler **Fiskeridirektoratet** at bruk av leppefiskarter og rognkjeks er svært viktig i bekjempelsen av lakselus. De angir at disse artene ofte ikke er stedeigne der de benyttes, og at det ikke er gitt egne tillatelser etter akvakulturregelverket for flytting og utsetting.

Fiskeridirektoratet viser til at bestemmelsene i akvakulturregelverket som skal bidra til å hindre rømming ofte vil omfatte leppefiskarter og rognkjeks når de brukes i et anlegg. De ber derfor om en klargjøring av hva som ligger i "tillatelse" og dermed unntaket fra krav om tillatelse for utsetting, og mener leppefisk og rognkjeks må unntas krav om tillatelse av hensyn til kostnads- og tidsbruk – både for næringen og forvaltningen. Fiskeridirektoratet foreslår en presisering i merknadene til unntaket om at "Arter som benyttes

som rensefisk i akvakulturanlegg med laks og regnbueørret inngår i tillatelsene som er gitt til akvakultur med laks og regnbueørret". Fiskeri- og havbruksnæringens landsforening (FHL) mener også at unntaket kan oppfattes som uklart når det gjelder bruk av rensefisk i akvakultur, og foreslår på denne bakgrunn en endring i ordlyden i unntaket.

I sin tilrådning til det foreslåtte unntaket viser Miljødirektoratet til tilsvarende unntak i naturmangfoldloven § 30. De påpeker at det i forarbeidene til naturmangfoldloven framgår at krav om tillatelse etter naturmangfoldloven ble vurdert som overflødig ved utsetting til akvakulturformål fordi akvakulturloven både stiller krav om at den omsøkte produksjonen skal være miljømessig forsvarlig og at akvakultur skal drives på en miljømessig forsvarlig måte. I tillegg ble det i forarbeidene vist til at de miljørettslige prinsippene i naturmangfoldloven kapittel II kommer til anvendelse når akvakulturlovens miljønorm skal forvaltes.

Miljødirektoratet uttaler – som Fiskeridirektoratet – at fiskerimyndighetene i dag ikke utsteder egne tillatelser til utsetting av leppefisk og rognkjeks i akvakulturanlegg for avlusningsformål. Det blir dermed ikke foretatt noen vurdering av miljømessige konsekvenser ved bruk av rensefisk i det enkelte oppdrettsanlegg, og heller ikke satt vilkår om miljømessig forsvarlig bruk av slik fisk. Miljødirektoratet mener de hensyn som begrunner unntaket i naturmangfoldloven § 30 dermed ikke ivaretas i dagens forvaltning av leppefisk under akvakulturloven. Etter Miljødirektoratets syn bør derfor utsetting av rensefisk i oppdrettsanlegg som ikke er av stedegen stamme omfattes av kravet om tillatelse etter naturmangfoldloven og forskrift om fremmede organismer. De tilrår dermed at det ikke gjøres noen endringer i høringsutkastet på dette punkt. Selv om generelle regler om rømningssikkerhet også gjelder rensefisk, mener Miljødirektoratet dette ikke endrer på at de miljømessige konsekvensene ved bruk av rensefisk i utgangspunktet ikke er vurdert. Miljødirektoratet påpeker samtidig at bruk av stedegen bestand av rensefisk ikke utløser krav om tillatelse etter forskrift om fremmede organismer, og at dette vil være ressursbesparende for både næring og forvaltning.

Ut fra behovet for nærmere utredning av hvordan kravet om tillatelse bør praktiseres, herunder hvordan man kan fastsette soner som rensefisken kan flyttes innenfor uten at utsettingen krever tillatelse, tilrår imidlertid Miljødirektoratet at det gis utsatt ikrafttredelse for kravet om tillatelse ved utsetting av ikke-stedegen rensefisk.

Departementet viser til at bruk av rensefisk i akvakulturanlegg har økt i omfang de senere årene, og er et viktig naturlig virkemiddel i kampen mot lakselus. Leppefisken høstes gjerne fra lokale bestander for salg og utsetting andre steder langs kysten. Etter hvert som bruken av rensefisk til akvakultur øker, vil det ikke lenger være tilstrekkelig å forsyne markedet ved høsting

på ville bestander av rensefisk. Det har i de siste årene derfor vært en sterk økning i oppdrett av ulike rensefiskarter, blant annet rognkjeks. Behovet for uttak av rensefisk fra naturlige bestander må derfor antas å synke vesentlig i årene som kommer.

Nærings- og fiskeridepartementet krever i dag ikke egen tillatelse etter akvakulturregelverket for flytting og utsetting av rensefiskarter som er naturlig høstet når disse brukes i akvakulturanlegg. Likevel er det et generelt krav om at anleggene skal være rømmingssikre og at maskevidden skal være tilpasset fiskens størrelse, noe som også gjelder oppbevaring av rensefisk. Det er likevel et stort svinn av rensefisk fra akvakulturanleggene.

Det er usikkert hvordan rømt rensefisk påvirker ulike naturlige populasjoner av leppefiskarter og rognkjeks genetisk. Det er kjent at de ulike artene av rensefisk har genetisk distinkte populasjoner langs kysten, og at enkelte arter ikke finnes naturlig i Nord-Norge. Det er imidlertid lite kunnskap om avgrensningene av utbredelsesområdet for ulike populasjoner.

Utfordringen med oppblanding av stedegne arter i det naturlige vannmiljøet kan i stor grad reduseres gjennom virkemidlene i akvakulturloven. Hvilke krav som bør stilles må utredes nærmere, bl.a. behovet for ivaretagelse av lokale bestander. Dette vil gjøres av Nærings- og fiskeridepartementet i samarbeid med berørte myndigheter.

I kjølvannet av den nylig fremlagte havbruksmeldingen vil det være behov for omfattende forskriftsarbeid, og bruken av rensefisk vil inkluderes i dette arbeidet. Fiskeri- og kystdepartementet sendte i 2012 på høring et forslag om nye regler i akvakulturdriftsforskriften om bruk, oppbevaring og oppdrett av rensefisk. Forslaget omfattet bruk og oppbevaring av både villfanget og oppdrettet rensefisk. Dette arbeidet ble av ulike årsaker ikke endelig fastsatt. Nærings- og fiskeridepartementet arbeider nå med en ny gjennomgang av forslaget fra 2012, som vil bli sendt på alminnelig høring. Her vil det, bl.a. på bakgrunn av hensyn til naturmangfold, vurderes om det bør oppstilles et krav om tillatelse til utsett av villfanget og oppdrettet rensefisk til bruk i akvakulturanlegg. Det vises også til at Fiskeridirektoratet overvåker og fastsetter reguleringer av fisket etter rensefisk.

På denne bakgrunn foreslår departementet at utsetting av rensefisk i akvakulturanlegg unntas fra kravet om tillatelse for utsetting i § 11 første ledd ny bokstav h.

Innførsel og utsetting (bruk) av mørk jordhumle

Det generelle kravet om tillatelse for innførsel og utsetting av organismer i høringsforslaget omfatter også innførsel og utsetting av ikke-stedegen mørk jordhumle til pollinering i drivhus.

Landbruks- og matdepartementet (LMD), Norges gartnerforbund (NGF) og Norges bondelag er kritiske til forslaget om krav om tillatelse. LMD mener andre relevante hensyn ikke er tilstrekkelig vurdert, og at det må åpnes for import og bruk av jordhumler. LMD støtter videre at det stilles krav om rømmingssikring, men mener kravene ikke kan være så absolutte og kostnadskrevende at dette i praksis stenger for import og bruk av jordhumler. NGF mener også det bør gjøres en samfunnsøkonomisk analyse av konsekvenser før det stilles krav om å rømmingssikre veksthus, og mener sikring med nett vil kunne koste mer enn 200 millioner kroner for hele den norske tomatproduksjonen. LMD, NGF og Norges bondelag viser til at prognosene for samlet norsk tomatproduksjon – som er avhengig av humler – i 2014 var 13 000 tonn med en førstehåndsverdi på 185 millioner kroner.

NGF mener videre at norsk produksjon til en viss grad kan dekke behovet for humler til pollinering, men at norske humler ikke er egnet om vinteren. **Landbruksdirektoratet** mener Miljødirektoratet ved søknadsbehandling må ta høyde for at det tidvis kan være vanskelig å få tak i stedeagne humler til pollinering i drivhus. NGF sier de står ved et veiskille hvor man må velge mellom videreføring og utvikling av norsk humleproduksjon og import. Norsk produksjon vil etter deres mening kreve at man får inn nye humleprodusenter som må ha klare økonomiske og markedsmessige rammer.

Norsk landbruksrådgivning, Fylkesmannen i Sør-Trøndelag, Fylkesmannen i Oslo og Akershus, Fylkesmannen i Rogaland, Skedsmo kommune, Oslo kommune og Orkla landbruk mener regelverket for innførsel og bruk av humler bør være strengt. **SABIMA** mener innførsel og bruk bør forbys. Fylkesmannen i Rogaland peker på at artsgruppa humler har hatt en nedgang, og at det er viktig med en føre-var-tilnærming. Fylkesmannen i Rogaland og SABIMA mener det er nær umulig å utforme rømmingssikre veksthus og at rømming vil være en sikker konsekvens når importerte humler brukes. SABIMA påpeker videre at bare få rømlinger vil kunne gjøre stor skade, og at et forbud er nødvendig for å sikre humlebestandene i Norge. De viser her til at bruk av mørk jordhumle fra Belgia er en veldokumentert trussel for den nært beslektede og stedeagne *Bombus terrestris*. Etter deres vurdering fungerer norsk produksjon utmerket til formålet, og de mener ønsket om import i hovedsak skyldes et ønske om tilgang på billigere og marginalt mer effektive pollinatorer.

Norsk landbruksrådgivning mener norsk landbruk, som er avhengig av insektpollinering, vil risikere store tap dersom import av humler går ut over ville bestander. De mener behovet for import i hovedsak skyldes ønsket om tilgang på rimeligere pollinatorer. Tross mulig økte kostnader for tomatprodusenter, mener de det må satses på norsk produksjon av humler

til pollinering for å finne en løsning som tilgodeser både produksjon i veksthus og på friland, i tillegg til norsk natur.

Miljødirektoratet viser til at det før 2012 ble benyttet norskprodusert mørk jordhumle i drivhus på grunn av forbud mot humleimport. Ved bruk av vekstlys i enkelte gartnerier har imidlertid vinterproduksjon blitt mulig, og det er ønske om å bruke importert mørk jordhumle til pollinering i vintermånedene. Direktoratet viser til høringsuttalelsene om behovet for import i vintermånedene og påpeker at importert mørk jordhumle utgjør en svært høy risiko for norske arter på grunn av et dokumentert stort potensial for overføring av genetisk materiale til stedegne humler av samme art. Det er videre en sterk indikasjon på at importerte humler konkurrerer med andre humlearter og påvirker deres bestandsstørrelse negativt. I tillegg er det dokumentert risiko for overføring av smittsomme parasitter og sykdommer. Med unntak for overføring av genetisk materiale gjelder effektene til dels også norske humler, som også innebærer svært høy økologisk risiko. Direktoratet mener likevel at risiko ved bruk av mørk jordhumle fra norske bestander er lavere.

På denne bakgrunn tilrår direktoratet å opprettholde kravet om tillatelse for innførsel og utsetting (bruk) av mørk jordhumle. Direktoratet fremholder at søknader om tillatelse vil baseres på en konkret vurdering i det enkelte tilfelle. Vurderinger av bl.a. økologisk risiko og handlingsalternativer – herunder muligheten for bruk av humler fra norske bestander – vil stå sentralt.

Ut fra risiko ved bruk av importert mørk jordhumle til pollinering mener direktoratet det er mye som taler for at det ikke bør gis tillatelser til bruk av utenlandske humler i drivhus. På bakgrunn av høringen og samtaler med norske produsenter av mørk jordhumle mener direktoratet at norsk produksjon av mørk jordhumle per i dag ikke dekker behovet i perioden fra om lag 15. november til om lag 15. februar. Dagens kunnskap viser også at bruk av utenlandske humler innebærer en noe lavere risiko om vinteren enn om sommeren. Direktoratet mener derfor det vil kunne være aktuelt å gi tillatelser til innførsel og bruk av utenlandsk jordhumle i veksthus i perioden fra om lag 15. november til 15. februar, dersom humler av norsk opprinnelse ikke dekker etterspørselen. De sier tillatelser til import i så fall vil gis med vilkår som reduserer økologisk risiko, men at det i utgangspunktet ikke er behov for å kreve at veksthusene sikres med nett.

På bakgrunn av den svært høye risikoen for naturmangfold ved bruk av utenlandsk mørk jordhumle bør import og bruk etter departementets syn i utgangspunktet forbys. Av hensyn til tomatdyrkere som driver vinterproduksjon mener departementet likevel at det i særskilte tilfeller bør være adgang til å kunne gi tillatelse til import og bruk av importert mørk jordhumle. Det vises her til den alminnelige bestemmelsen i

naturmangfoldloven § 14 om at tiltak etter loven skal avveies mot andre viktige samfunnsinteresser. Departementet støtter derfor tilrådingen om å opprettholde krav om tillatelse for innførsel og utsetting (bruk) av *mørk jordhumle som ikke er fra norske bestander*.

Miljødirektoratet vil vurdere søknader om innførsel og bruk av utenlandsk mørk jordhumle. Direktoratet har i sin tilrådning gitt anbefalinger om når det er forsvarlig å gi tillatelse til innførsel og bruk av mørk jordhumle som ikke er fra norske bestander. Departementet støtter direktoratets vurderinger, og understreker at det vil gis tillatelse til innførsel og bruk av utenlandsk mørk jordhumle til pollinering i veksthus fra om lag 15. november til 15. februar, dersom norsk mørk jordhumle ikke dekker etterspørselen. Det vil da ikke stilles krav om at veksthuset sikres med nett mot rømning.

Departementet understreker i denne sammenheng at det ikke er aktuelt å gi tillatelse til innførsel og bruk av mørk jordhumle som ikke er fra norske bestander året rundt, selv om det aktuelle veksthuset sikres med nett. Det legges her vekt på at det er nær umulig å sikre et veksthus fullstendig mot rømning, og at rømning av selv få individer vil kunne gjøre stor skade.

Departementet viser videre til at det i England kreves lisens for import og bruk av importert mørk jordhumle til pollinering. Lisensen er betinget av at det ikke finnes tilgang på engelsk mørk jordhumle og bruken krever strenge rømningstiltak.

For *mørk jordhumle fra norske bestander* mener departementet den svært høye risikoen ved utsetting i utgangspunktet tilsier at det bør stilles krav om tillatelse. En noe lavere risiko enn ved bruk av utenlandsk mørk jordhumle tilsier at det bør legges til rette for norsk produksjon og bruk av mørk jordhumle som alternativ til utenlandsk mørk jordhumle. Vi har i dag mangelfull kunnskap om hvor mørk jordhumle er naturlig utbredt, og utsetting og spredning av norskprodusert mørk jordhumle i store deler av Sør-Norge kan allerede ha medført stor skade. Kravene til stedegenhet av mørk jordhumle basert på norske bestander bør imidlertid ikke være for strenge før ny kunnskap evt. gir grunn til det.

På denne bakgrunn foreslår departementet at innførsel og utsetting (bruk) av mørk jordhumle fra norske bestander til pollinering i veksthus unntas fra krav om tillatelse. Det foreslås i stedet krav om melding. Til andre formål enn utsetting i veksthus, dvs. til pollinering på friland og i åpne plasttunneler mv., bør krav om tillatelse etter departementets syn opprettholdes.

For tomatprodusentene og andre som driver produksjon i veksthus innebærer forslaget sikkerhet og forutsigbarhet ved at bruk av mørk jordhumle basert på norske bestander alltid vil være tillatt. Forslaget vil også skape

forutsigbarhet og et stabilt marked for dagens og kommende produsenter av norsk mørk jordhumle.

Krav om melding for bruk av norskprodusert mørk jordhumle er nødvendig for at miljømyndighetene skal få en oversikt over hvor mørk jordhumle brukes til pollinering i veksthus. Krav om melding og oversikt over bruken vil – sammen med et bedre kunnskapsgrunnlag om stedegenhet, risiko for andre humlearter, endrede trusler m.v. – gi miljømyndighetene et bedre grunnlag for å vurdere ytterligere eller mer effektive tiltak etter aktsomhetsplikten og gjennomføring av tilsyn mv. Et meldingssystem vil bli gjennomført på en enkel måte for tomatprodusentene.

4.4 Kapittel IV: Søknad, søknadsbehandling og melding

Når det gjelder høringsforlag til § 14 og krav til søknad mener en rekke høringsinstanser at kravene bør forenkles. De mener blant annet at kravene i forslag til andre ledd bokstav e, f og/eller g er for omfattende og vil innebære store kostnader for søker.

Miljødirektoratet tilrår flere forenklinger i § 14 og i kravene til søknad. Direktoratet mener det foreslåtte kravet om opplysninger om *"arter og naturtyper som finnes i og rundt området"* i bokstav e kan strykes. Slike opplysninger må uansett innhentes av søker på bakgrunn av det foreslåtte kravet i bokstav f og opplysninger om risiko for det biologiske mangfold. Direktoratet tilrår videre at kravet om *"eksisterende og framtidige påvirkninger"* i bokstav e strykes. Kravet i bokstav f om virkningen for det biologiske mangfold mener direktoratet må opprettholdes. De viser her til naturmangfoldloven § 30 tredje ledd første punktum og § 29 andre ledd som sier at en søknad om tillatelse skal *"klarlegge de virkninger utsettingen kan ha for det biologiske mangfold."* Miljødirektoratet viser videre til at matrikkelopplysninger faller inn under kravet om opplysninger i forslag til bokstav e, og tilrår ingen endring i bokstaven etter Fylkesmannen i Vest-Agders uttalelse.

Direktoratet tilrår i § 14 en ny bokstav e som kun gjelder søknader om innførselstillatelse, der de i tillegg til krav hentet fra forslag til bokstav a (eksportørs eller importørs kontaktinformasjon) tilrår å innta krav om opplysninger om planlagt tidspunkt/tidsrom for innførselen og om endelig bestemmelsessted for organismen(e). Direktoratet viser i denne sammenheng til at tidsrom for innførsel er nødvendig for å gi tidsbegrensede tillatelser, og at informasjon om endelig bestemmelsessted allerede kreves etter rapporteringssystemet TRACES. Direktoratet mener et slikt krav dermed ikke vil pålegge søkere ytterligere byrder. Direktoratet tilrår også at bokstav a forenkles ved å kreve *"søkers kontaktinformasjon"* i stedet for presiseringer av hvilken informasjon som kreves.

Departementet støtter direktoratets vurderinger, og foreslår forenklinger av kravene til søknaden i § 14 bokstav a og bokstav e og tilrådingen om ny bokstav e med egne krav til søknad om innførselstillatelse som tilrådd av direktoratet. På bakgrunn av høringsinnspillene foreslår departementet videre å stryke presiseringene til kravet som gjengir naturmangfoldloven § 30 tredje ledd og § 29 andre ledd i bokstav f. Departementet mener at det er mer hensiktsmessig å innarbeide disse presiseringene i søknadsskjema.

4.5 Kapittel V - Krav til aktsomhet og til virksomheter og tiltak som kan medføre spredning av fremmede organismer

Den generelle aktsomhetsplikten

Enkelte høringsinstanser, **herunder Landbruks- og matdepartementet (LMD), Riksantikvaren og Norges gartnerforbud** mener aktsomhetsplikten i høringsforslaget til § 18 innebærer omfattende krav. LMD mener plikten vil føre til stor usikkerhet hos mange aktører, og at plikten for private hage- og dyreeiere er omfattende og må lempes. De peker videre på at overtredelse av aktsomhetskravene i § 18 kan gi straffesanksjoner, og mener regelverket primært bør unnta private hageeiere/privatpersoner, alternativt at alminnelig tilgjengelig kunnskap og god tro bør være tilstrekkelig til å oppfylle aktsomhetskravene. LMD anser også at aktsomhetsplikten og hva som konkret kreves bør presiseres nærmere. En rekke høringsinstanser støtter imidlertid de foreslåtte aktsomhetskravene.

I sin tilråding til departementet uttaler Miljødirektoratet at de har forståelse for at aktsomhetsplikten oppfattes som krevende, både å forstå og å skulle etterleve. Direktoratet viser imidlertid til forarbeidene til den særskilte aktsomhetsplikten for fremmede organismer i naturmangfoldloven § 28, og ønsket om en strengere aktsomhetsplikt for fremmede organismer enn den generelle aktsomhetsplikten i naturmangfoldloven § 6.

Miljødirektoratet uttaler videre at kjernen i aktsomhetskravet, som påpekt i forarbeidene til naturmangfoldloven § 28, innebærer en plikt for tiltakshaver til å gjøre seg kjent med miljørisikoen forbundet med sin virksomhet/aktivitet, samt å iverksette tiltak for å hindre uheldige følger for det biologiske mangfold. Denne kunnskaps- og tiltaksplikten er foreslått nedfelt i forskriften § 18. Miljødirektoratet understreker at kravet til kunnskap gjelder allment tilgjengelig kunnskap, noe som også følger av forarbeidene til § 28 og merknadene til § 18.

Direktoratet viser til at omfanget av aktsomhetsplikten vil bero på en rimelighetsvurdering hvor kravet til sikringstiltak skal stå i forhold til trusselbildet, slik det er redegjort for i høringsnotatet. Det stilles generelt større krav til profesjonelle aktører enn til privatpersoner, og direktoratet mener kravet til hva som forventes av private hageeiere vil være relativt

beskjedent. Det understrekes samtidig at utilsiktet spredning fra hager er en viktig spredningsvei for fremmede organismer, og at private hageeiere derfor har en viktig rolle i arbeidet med å begrense den videre spredningen av disse artene til norsk natur. Direktoratet viser videre til noen konkrete eksempler på aktsom opptreden for private hageeiere, og sier det nærmere innholdet i ulike sider ved aktsomhetsplikten vil bli utdypet i veiledningsmaterieell før forskriften trer i kraft.

Hva angår straffeansvar for overtredelse av aktsomhetsplikten peker direktoratet på at brudd på naturmangfoldloven § 28 første ledd ved utsetting ikke kan straffesanksjoneres, jf. naturmangfoldloven § 75.

Departementet støtter direktoratets vurderinger, og understreker at den generelle aktsomhetsplikten i forskriften § 18 allerede følger av naturmangfoldloven § 28 og bestemmelsens forarbeider. Departementet viser videre til at overtredelser av aktsomhetsplikten i § 18 ved utsetting ikke kan medføre straff etter naturmangfoldloven § 75, og at dette foreslås presisert i forskriften § 31 andre ledd (se pkt. 4.6 under).

De særskilte aktsomhetskravene i kapittel V

Landbruks- og matdepartementet mener forslaget om krav til oppbevaring og emballering under transport i høringsforslaget til § 21 bør samordnes med plantehelseregelverket som inneholder bestemmelser for å hindre introduksjon av organismer som vil kunne gi sykdom på planter og dyr. Miljødirektoratet anser også samordning av regelverk som viktig, men mener plantehelseregelverket omfatter langt færre organismer – og dermed har en snevrere rekkevidde – enn forslaget til § 21. Departementet støtter direktoratets vurdering.

Fiskeridirektoratet spør i hvilken grad §§ 20 og 22 pålegger aktører i akvakulturnæringen plikter ut over de som allerede følger av akvakulturlovgivningen, og ber om unntak for akvakultur i §§ 20 og 22. På denne bakgrunn tilrår Miljødirektoratet en tilføyelse i den generelle aktsomhetsbestemmelsen i § 18 som tydeliggjør at den som innfører eller setter ut organismer i henhold til en tillatelse etter annet regelverk anses å ha oppfylt aktsomhetspliktene i § 18 og §§ 20 til 24, såfremt forutsetningene for tillatelsen fremdeles er til stede. Direktoratet tilrår ikke et generelt unntak fra § 19 (2), da denne gjelder «*med mindre tilsvarende tiltaks- og varslingsplikt følger av annet regelverk*».

Om høringsforslaget til § 23 og krav om skriftlig miljørisikovurdering ved etablering og utvidelse av parkanlegg og transport- og næringsutbyggingsområder, mener **Landbruks- og matdepartementet** for det første at mange vil berøres av kravet, og at det knytter seg stor usikkerhet til plantene som ikke er på forbudslisten. De mener tilgjengelig kunnskap må være tilstrekkelig for å oppfylle kravet, at kravene må tilpasses

forutsetningene for å kunne foreta en egnet vurdering, og at det bør vurderes å utarbeide en mal eller veiledningsmateriell til bestemmelsen. Enkelte andre høringsinstanser er også kritiske til kravet.

Flere høringsinstanser støtter forslaget, og påpeker blant annet at miljørisikovurderingen bør gjøres tidlig i planfasen for å sikre at den blir brukt.

I sin tilrådning sier Miljødirektoratet det er et viktig formål med bestemmelsen å få opparbeidet kunnskap om miljørisiko hos aktører som driver med store beplantninger for å unngå utplantinger som får uheldige følger på sikt. Direktoratet redegjør for tolkningen av bestemmelsen, og understreker at det kun er ved *etablering* eller *utvidelser* – og ikke tilplantning innenfor eksisterende areal – det kreves skriftlig miljørisikovurdering. De uttaler videre at tilgjengelig kunnskap vil være tilstrekkelig for å oppfylle kravet, og at vurderingen vil kunne gjøres svært kort i de tilfeller utsettinger medfører liten risiko. De påpeker også at det vil bli gitt mer inngående informasjon, herunder tolkning av ”rimelig omfang” og ”utvidelser”, i veiledningsmateriell til bestemmelsen.

Departementet støtter direktoratets vurderinger. Det understrekes at etablering og utvidelser av parkanlegg og transport- og næringsutbyggingsområder kan innebære omfattende utsettinger og dermed stor risiko for naturmangfoldet. Bestemmelsen er derfor viktig for å sikre at det gjennomføres vurderinger, herunder tiltak for å hindre spredning, knyttet til slike etableringer og utvidelser.

4.6 Kapittel VI, VII og VIII: Merking og internkontroll, kontroll med innførsel og avsluttende bestemmelser

Det har kommet flere høringsinnspill til forslagene til bestemmelser om merking og internkontroll, kontroll med innførsel og avsluttende bestemmelser. Disse er nærmere redegjort for og vurdert i tilrådingen fra Miljødirektoratet.

På bakgrunn av høringsinnspill fra blant annet **Toll- og avgiftsdirektoratet** om forslaget til bestemmelser om kontroll med innførsel, samt høringsinnspill fra **Mattilsynet** knyttet til forslaget til håndheving og sanksjoner, tilrår Miljødirektoratet enkelte endringer i tråd med innspillene.

Departementet støtter direktoratets vurderinger og foreslår en presisering av hvor lenge tollmyndighetene kan holdes tilbake en organisme for å avklare lovligheten av innførselen (fem dager). I tillegg foreslås enkelte mindre språklige endringer i høringsforslag til bestemmelsene om kontroll med innførsel. Departementet foreslår videre en presisering i § 31 om overtredelse av hvilke forskriftsbestemmelsene som ikke kan medføre straff etter naturmangfoldloven § 75.

5. Økonomiske og administrative bestemmelser

I høringsbrevet og tilrådingen til Klima- og miljødepartementet, redegjør Miljødirektoratet inngående for de økonomiske og administrative konsekvensene av forslaget.

Miljødirektoratet mener forslaget til forskrift samlet sett vil medføre en del økonomiske og administrative konsekvenser – både for forvaltningen, for de som blir pålagt krav til aktsomhet eller krav om tillatelse og de som berøres av forbudet mot nærmere bestemte fremmede organismer. Direktoratet mener imidlertid at de totale kostnadene som følger av forslaget vil være moderate.

Direktoratet peker samtidig på at fremmede arter hvert år påfører samfunnet betydelige kostnader. De mener regelverket vil bidra til å hindre ytterligere spredning av fremmede skadelige arter i naturen, og at forskriften dermed er et viktig tiltak for å redusere og begrense potensialet for vesentlig økte samfunnsøkonomiske kostnader som følge av skade på – og tap av – biologisk mangfold i Norge. Miljødirektoratet mener forskriften vil gi betydelig nytteverdi for det norske samfunnet og at den er spesielt viktig for næringer som er avhengig av økosystemtjenester, som fiskeri-, landbruks- og reiselivsnæringen. Regelverket vil også medføre besparelser i fremtidige utgifter til bekjempingstiltak.

I EU beregnes samfunnskostnadene av invaderende fremmede arter til minst 12 milliarder euro per år. En rapport fra Vista Analyse og Norsk institutt for naturforskning fra 2015 slår fast at fremmede skadelige arter kan påføre det norske samfunnet kostnader på mellom 1,4 til 3,9 milliarder kroner per år.

Når det gjelder økonomiske og administrative konsekvenser for forvaltningen, uttaler Miljødirektoratet at forskriften vil medføre økt arbeidsmengde for Miljødirektoratet i form av utarbeidelse av veilednings- og informasjonsmateriell, søknadsbehandling, tilsyn og håndhevelse. For Tollmyndighetene – som vil føre kontroll med at innførselen av en organisme er i samsvar med forskriften – legges det til grunn at regelverket også vil medføre noe økte kostnader, blant annet til kompetanseutvikling og kontrollvirksomhet.

Konsekvensene for private og næringsdrivende vil etter Miljødirektoratets vurdering blant annet være at forskriftens aktsomhetsplikt vil øke behovet for innhenting, opparbeiding og formidling av kunnskap. Kravene til

tillatelse kan øke behovet for innsats på noen områder for de som ønsker å importere eller sette ut organismer. Ved å søke god tid i forveien og ta høyde for søknadsprosessen i sine rutiner mener direktoratet at konsekvensene av søknadskravet for de som ønsker å innføre eller sette ut organismer vil være små.

Når det gjelder de økonomiske og administrative konsekvensene for enkelte sentrale aktører og næringer som vil berøres av forskriften, mener direktoratet for det første at konsekvensene av forskriftens aktsomhetskrav for tradisjonelt jordbruk ikke kan forventes at vil ha særlige konsekvenser. Hva angår konsekvenser for zoobransjen, viser Miljødirektoratet til de foreslåtte unntakene fra krav om tillatelse i forskriften, og uttaler at kravene til aktsomhet vil føre til at zoobransjen må øke sin kunnskap om den risiko omsetning og hold av de aktuelle artene medfører. I tillegg må bransjen formidle nødvendig kunnskap om risiko og om aktuelle bestemmelser i forskriften.

Forslaget til krav om tillatelse for innførsel og bruk av mørk jordhumle som ikke er fra norske bestander kan medføre økte utgifter for de tomatprodusentene som driver vinterproduksjon av tomater. I vintermånedene må mørk jordhumle fra norske bestander brukes dersom de dekker etterspørselen. Dette kan gi en viss kostnadsøkning ettersom utenlandske humler er rimeligere. Det er også grunn til å anta at norsk mørk jordhumle er noe mindre effektiv til pollinering enn utenlandsk mørk jordhumle, særlig om vinteren, og at tomatproduksjonen dermed kan bli noe redusert. Departementet understreker at norsk landbruk, som er avhengig av insektpollinering, vil risikere store tap dersom import av humler går ut over ville bestander.

Flere av høringsinstansene mener de økonomiske konsekvensene av forslaget er omfattende, og ikke er tilstrekkelig utredet, for planteproduksjon og grøntanlegg. Direktoratet uttaler at regelverket vil få konsekvenser for planteskoler og andre som i dag innfører, produserer eller ønsker å bruke planter som foreslås forbudt eller det stilles krav om tillatelse for å benytte. Med departementets forslag til ytterligere reduksjon av forbudslisten, vil den totale omsetningsverdien av plantene som foreslås forbudt være ca. 3,5 millioner kroner, noe som utgjør under 2 prosent av den totale produksjonsverdien i planteskoler. Departementet mener en del av denne omsetningen vil kunne erstattes av andre planter. Miljødirektoratet påpeker videre at planteskoler som har spesialisert seg på produksjon av arter som blir forbudt vil bli sterkere berørt av forskriften enn planteskoler som baserer seg på et bredere sortiment av planter som grunnlag for sin produksjon. Høringen har imidlertid ikke avdekket at noen planteskoler eller gartnerier vil måtte legge ned driften som følge av de foreslåtte forbudene.

En rekke høringsinstanser mener videre at forskriften vil kunne medføre en vridning mot økt import av fremmede skadelige planter og følgeorganismer til Norge. Direktoratet mener imidlertid at det ikke er grunn til å anta at den foreslåtte forbudslisten vil utløse stort behov for innførsel til Norge av nye plantearter som ikke er risikovurdert. Sett opp mot den totale importen av planter til Norge, mener Miljødirektoratet at den mulige importøkningen som følge av forskriftsforslaget vil være beskjedent. De uttaler at samfunnsnyttene av å stanse videre spredning av høyrisikoartene på forbudslisten er langt større enn kostnadene og de mulige ulemper som kan følge av en potensiell økning i planteimporten. Direktoratet mener videre det kan forventes at fritaket fra søknadskrav for planter fra norske bestander vil ha en positiv effekt på norsk produksjon basert på norske planter.

Til kravet om tillatelse for utsetting i parkanlegg og andre dyrkede områder samt transport- og næringsutbyggingsområder, viser departementet til at søknadsplikten foreslås redusert til å gjelde kun 30 planter. Flere av disse settes i stor grad ut i private hager som er unntatt fra krav om tillatelse. Etter departementets syn er dermed konsekvensene av det foreslåtte kravet om søknad begrenset, og langt mer begrenset enn høringsforslaget. Flere av plantene som i høringsforslaget ble foreslått forbudt, er det i vedlagte forslag i stedet foreslått krav om tillatelse for utsetting.

Alle kostnader ved forvaltningen av regelverket vil dekkes innenfor gjeldende rammer.

6. Spesialmotiver

Til § 1. Formål

Bestemmelsen sammenfatter formålet med forskriften og gjenspeiler at forskriften inneholder en rekke forebyggende tiltak for å hindre at fremmede organismer skader naturmangfoldet.

Til § 2. Stedlig virkeområde

Bestemmelsen slår fast at forskriften gjelder for norsk landterritorium og Norges territorialfarvann, jf. naturmangfoldloven § 2 første ledd. I tillegg er den gjort gjeldende for Jan Mayen, jf. naturmangfoldloven § 2 andre ledd og lov om Jan Mayen § 2 tredje ledd. Forskriften er gjort gjeldende for Jan Mayen fordi lov om Jan Mayen og forskrift 11. august 1978 om forvaltning av vilt og ferskvannsfisk på Svalbard og Jan Mayen § 17 kun regulerer utsetting av ferskvannsfisk og vilt. Forskrift 19. november 2010 om fredning av Jan Mayen naturreservat gir videre forbud mot innførsel og utsetting av plante- og dyrearter, jf. § 4 pkt. 2.2, men omfatter ikke hele Jan Mayen, jf. lov om Jan Mayen § 2. Forskriften gjøres derfor gjeldende for Jan Mayen for å sikre at alle områdene er underlagt regulering når det gjelder innførsel, utsetting og spredning av fremmede organismer. De bestemmelser i forskriften § 13 som

er hjemlet i viltloven gjelder også på Jan Mayen. Innførsel, utsetting og flytting av organismer på Svalbard reguleres av lov 15. juni 2001 nr. 79 om miljøvern på Svalbard §§ 26 og 27.

Til § 3. Saklig virkeområde og forholdet til annet regelverk

Første ledd presiserer hva forskriften tematisk omfatter. I likhet med naturmangfoldloven er virkeområdet i forskriften forskjellig for tilsiktet *innførsel* (gjelder for ”organismer”) og tilsiktet *utsetting* (gjelder for ”fremmede organismer”), jf. bl.a. forskriften §§ 6 og 10. Forskriftens virkemidler for å bekjempe *utilsiktet innførsel og spredning* retter seg mot fremmede organismer, jf. kapittel V.

Andre ledd avgrenser mot aktiviteter som saklig sett kan omfattes av forskriftens virkeområde, men som er unntatt fra forskriftens virkeområde.

Bokstav d): Forskriften regulerer innesluttet hold av vilt som angitt i forskriften § 13, men gjelder ikke ved hold av vilt for øvrig, som reguleres under viltloven, jf. viltloven § 7. Hold i viltlovens forstand kan være omfattet av naturmangfoldlovens definisjon av utsetting, men hold av viltarter skal fortsatt reguleres under viltloven, jf. forutsetningene i Ot. prp. nr. 52 (2008-2009) side 401.

Bokstav e og f): Forskriften gjelder ikke ved gjenutsetting av viltlevende marine organismer som er unntatt fra ilandføringsplikten etter lov 6. juni 2008 nr. 37 om forvaltning av viltlevende marine ressurser (havressurslova) § 15. Dette betyr at lovlig utslipp av for eksempel kongekrabbe ikke vil være omfattet av forskriften. Dette følger av forutsetningene i Ot. prp. nr. 52 (2008-2009) side 180, hvor det sies at forvaltning av organismer som har vandret inn av seg selv i sjøområder under norsk jurisdiksjon, for eksempel kongekrabbe, skal skje i henhold til havressurslova. Forskriften gjelder heller ikke ved regulær ilandføring (innførsel) av marine organismer som ledd i en landing av fangst som er underlagt oppgaveplikt i medhold av havressurslova § 39, jf. forutsetningene i Ot. prp. nr. 52 (2008-2009) side 400.

Bokstav h): Innførsel og utsetting av vanlig forekommende husdyr som ikke anses å utgjøre en økologisk risiko er unntatt fra forskriftens virkeområde. Ved utsetting av disse artene gjelder kun forskriftens alminnelige krav til aktsomhet, jf. andre setning. Det følger av naturmangfoldloven § 29 femte ledd at ”*nærmere bestemte husdyr*” er unntatt fra kravet om innførselstillatelse. Videre følger det av forarbeidene til naturmangfoldloven at kravet om utsettingstillatelse etter § 30 første ledd bokstav a ikke skal omfatte ”*nærmere bestemte husdyr*”. Det er foretatt enkelte presiseringer mht. rekkevidden av unntaket fra forskriftens virkeområde, bl.a. at det kun gjelder domestiserte former for de av artene som forekommer både i viltlevende og domestiserte former. Mht. hund og katt betyr dette at dersom det har forekommet innkrysning med ikke-domestiserte individer av hhv.

slektene *Canis* og familien Felidae, regnes ikke den aktuelle hunden eller katten som domestisert. Det samme gjelder svin.

Bokstav j): innførsel og omsetning til – og utsetting av planter i – botaniske hager er unntatt fra forskriftens virkeområde forutsatt at dette skjer i samsvar med forskriftens alminnelige krav til aktsomhet i §§ 18 og 19, samt kravene til internkontroll i § 26. En botanisk hage omfatter hager som blir anlagt vesentlig av hensyn til vitenskapelige botaniske studier og for å skaffe materiale til den botaniske undervisningen.

Til § 4. Definisjoner

Definisjonene i bokstav a til c, e, g, h, j og m gjengir definisjonene i naturmangfoldloven § 3. For en nærmere beskrivelse av disse, se forarbeidene til naturmangfoldloven (Ot. prp. nr. 52 (2008-2009) s. 371 til 374). Definisjonen av «vassdrag» er hentet fra lakse- og innlandsfiskloven § 5.

Nye begreper som er definert er «hagedam», «mikroorganismer», «organisme av stedegen stamme» og «vektor». Definisjonen av hagedam i bokstav d sier noe om hva slags type innretning det er snakk om, angir formålet med holdet (prydformål), og inneholder krav til rømmingssikkerhet som går både på dammens fysiske plassering og beskaffenhet. Definisjonen er ikke begrenset til å gjelde hagedammer i private hager. Definisjonen av «organisme av stedegen stamme» i bokstav i er tatt inn for å presisere at unntaket i forskriften § 10 bokstav b gjelder organismer som har sitt opphav fra den opprinnelige, lokale bestanden på stedet.

Til § 5. Forbud mot innførsel

Bestemmelsen innfører forbud mot innførsel av organismer som er oppført i vedlegg I. Bestemmelsen er hjemlet i naturmangfoldloven § 29 fjerde ledd tredje punktum, som sier at det kan fastsettes forbud mot innførsel av bestemte organismer hvis det anses nødvendig for å unngå vesentlige uheldige følger for det biologiske mangfold. De artene som er ført opp i vedlegg I er oppført bl.a. på bakgrunn av at de er vurdert til å utgjøre svært høy eller høy økologisk risiko i *Fremmede arter i Norge – med norsk svarteliste 2012*.

Til § 6. Krav om tillatelse ved innførsel

Bestemmelsen gjengir naturmangfoldlovens hovedregel om at innførsel av alle organismer krever tillatelse etter loven, jf. naturmangfoldloven § 29 første ledd. Bestemmelsen må ses i lys av unntakene i § 7.

Når det gjelder innførsel av mørk jordhumle (*Bombus terrestris terrestris*) fra norske bestander til pollinering i veksthus er det gjort unntak fra kravet om tillatelse for innførsel, jf. § 7 første ledd bokstav a, jf. vedlegg II. Slik innførsel krever i stedet melding, jf. § 8. Kravet om tillatelse for innførsel gjelder

imidlertid innførsel av mørk jordhumle som *ikke er fra norske bestander*. Det vil gis tillatelse til innførsel og bruk av utenlandsk mørk jordhumle til pollinering i veksthus fra om lag 15. november til 15. februar *dersom norsk mørk jordhumle ikke dekker etterspørselen*. Det vil da ikke stilles krav om at veksthuset sikres mot rømning med nett.

Til § 7. Unntak fra krav om tillatelse ved innførsel

Bestemmelsen gjør unntak fra kravet om tillatelse for en rekke organismer og organismegrupper, og inneholder både unntak som er direkte nedfelt i loven, og unntak som er fastsatt med hjemmel i naturmangfoldloven § 29 fjerde og femte ledd.

Etter første ledd bokstav a kan organismer som er oppført i vedlegg II innføres uten tillatelse såfremt de vilkår som følger av vedlegget følges. I vedlegg II er det oppført bl.a. en rekke insekter og edderkoppdyr som har liten sjanse til overlevelse i norsk natur (hobbydyr), samt en rekke kjæledyr, bl.a. papegøyer og hamster, jf. forutsetningene i Ot. prp. nr. 52 (2008-2009) side 401. Dyr til bruk i pelsdyroppdrett (mink, sølvrev og blårev) er også oppført, da selve innførselen av disse artene ikke forventes å medføre negative effekter for naturmangfoldet.

Første ledd bokstav b gjør et generelt unntak for landlevende planter i tråd med naturmangfoldloven § 29 femte ledd.

Første ledd bokstav c gjør unntak fra kravet om innførselstillatelse for alle varmekrevende ferskvannsorganismer til bruk for pryddørmål i innendørs akvarier «*som er innrettet slik at organismer ikke kan slippe ut*». Dette er innførsel til innesluttet bruk, dvs. hold som ikke utløser krav om utsettingstillatelse, jf. definisjonen av utsetting. Bestemmelsen er hjemlet i naturmangfoldloven § 29 fjerde ledd andre punktum. Unntaket er begrunnet i at faren for utslipp er liten, og at det er liten sannsynlighet for at slike organismer vil overleve i norsk natur dersom de slipper ut. Aktsomhetsreglene nedfelt i kapittel V og krav om melding anses å ivareta hensynet til biologisk mangfold når det gjelder innførsel av disse organismene, jf. tredje ledd og § 8.

Første ledd bokstav d gjør unntak fra kravet om innførselstillatelse for marine planter, virvelløse dyr og fisk som utelukkende skal holdes i lukkede beholdere på land og som er innrettet slik at organismer ikke kan slippe ut, dvs. beholdere uten avløp og som renses slik at ikke sykdomsagens eller kjønnsprodukter slippes ut. Dette er innførsel til innesluttet bruk, dvs. hold som ikke utløser krav om utsettingstillatelse, jf. definisjonen av «*utsetting*». Bestemmelsen er hjemlet i naturmangfoldloven § 29 fjerde ledd andre punktum. I stedet for krav om tillatelse ved innførsel av slike organismer,

inneholder forskriften spesifikke aktsomhetskrav samt krav om melding ved første gangs innførsel av disse organismene, jf. tredje ledd og § 8.

Første ledd bokstav e gjør unntak fra kravet om tillatelse for mikroorganismer. Bestemmelsen er hjemlet i naturmangfoldloven § 29 fjerde ledd andre punktum, som fastslår at det kan gis forskrift om at grupper av organismer kan innføres uten tillatelse. Dette vurderes som tilrådelig da innførsel av mikrobiologiske produkter er omfattet av eksisterende regulering under produktkontrollloven. Det kan imidlertid være aktuelt å kreve tillatelse for, eller forby, innførsel av mikroorganismer etter forskrift om fremmede organismer ved oppføring i vedlegg I eller vedlegg V dersom ny kunnskap tilsier at innførsel medfører risiko for uheldige følger for det biologiske mangfold. Aktsomhetskravene i kapittel V vil gjelde ved innførsel av mikroorganismer, jf. tredje ledd.

Første ledd bokstav f gjør et generelt unntak for biologiske plantevernmidler som det er gitt tillatelse til innførsel av i, eller i medhold av, annet lovverk. Dette følger av naturmangfoldloven § 29 femte ledd andre punktum.

Første ledd bokstav g gjør unntak fra kravet om tillatelse for innførsel av sopp og alger til bruk som menneskeemat. Unntaket omfatter ikke innførsel til bruk i akvakultur. Bestemmelsen er hjemlet i naturmangfoldloven § 29 fjerde ledd andre punktum. Begrepet sopp omfatter også lav, jf. definisjonen i naturmangfoldloven § 3 bokstav m.

Andre ledd innfører krav om tillatelse for innførsel av bestemte organismer som er ført opp i forskriftens vedlegg III. Dette er organismer som ellers er unntatt fra kravet om tillatelse ved de generelle unntakene i første ledd. Kriteriene for oppføring i vedlegg III er at det foreligger indikasjoner på risiko for det biologiske mangfold, men at det enten mangler tilstrekkelig dokumentasjon for oppføring på forbudsliste (vedlegg I), eller at den identifiserte risikoen ikke bør medføre et totalforbud mot innførsel.

Tredje ledd presiserer at innførsel skal skje i tråd med kravene til aktsomhet i kapittel V.

Til § 8. Krav om melding ved innførsel

Bestemmelsen fastsetter at den som innfører organismer som etter § 7 første ledd bokstav c eller d er unntatt fra kravet om tillatelse (varmekrevende akvarieorganismer som lever i ferskvann og marine planter, virvelløse dyr og fisk til innesluttet bruk), eller mørk jordhumle fra norske bestander til pollinering i veksthus uten tillatelse etter § 7 første ledd bokstav a, jf. vedlegg II, skal gi melding til Miljødirektoratet, jf. naturmangfoldloven § 29 fjerde ledd.

Bestemmelsen slår fast at det kun er mørk jordhumle (*Bombus terrestris terrestris*) "fra norske bestander" som krever melding i stedet for tillatelse, jf. også § 7 første ledd bokstav a, jf. vedlegg II og vilkårene for unntak fra kravet om tillatelse. Formålet med innførselen må være pollinering i veksthus. Innførsel med utsetting i veksttunneller og på frimark som formål, er ikke omfattet av unntaket i § 7 første ledd bokstav a, jf. også vilkårene i vedlegg II, og krever dermed tillatelse og ikke bare melding. Bestemmelsen slår videre fast at meldingen skal gis i samsvar med kravene i § 16.

Til § 9. Forbud mot utsetting og omsetning

Utsetting og omsetning av organismer som er oppført i vedlegg I er forbudt. Bestemmelsen er hjemlet i naturmangfoldloven § 30 andre ledd. Forbudet gjelder alle områder (med unntak for botaniske hager som er unntatt forskriftens virkeområde, jf. § 3 andre ledd bokstav j), herunder private hager, parkanlegg og andre dyrkede områder, samt nærings- og transportutbyggingsområder.

Til § 10. Krav om tillatelse ved utsetting

Bestemmelsen innebærer i praksis en hovedregel om krav om tillatelse ved utsetting av alle fremmede organismer. Første ledd bokstav a om utsetting av vilt, gjengir naturmangfoldloven § 30 første ledd bokstav b, mens første ledd bokstav b, om utsetting av organismer i sjø og vassdrag, gjengir naturmangfoldloven § 30 første ledd bokstav c.

Første ledd bokstav c innfører et krav om tillatelse for utsetting av øvrige fremmede organismer, jf. definisjonen i forskriften § 4 bokstav c. Bestemmelsen gjelder bl.a. for utsetting av landlevende planter i områder som ikke er unntatt etter forskriften § 11, sopp, insekter og andre virvelløse dyr, og er hjemlet i naturmangfoldloven § 30 andre ledd, som åpner for at man kan stille krav om tillatelse for utsetting av organismer som ikke forekommer naturlig på stedet. Bestemmelsen er begrunnet med at lokale bestander fra de nevnte organismegruppene har et like stort behov for beskyttelse bl.a. mot innkrysning med individer med en annen opprinnelse som vilt og organismer i sjø og vassdrag, og at det kan være skadelig for det lokale naturmangfoldet om man for eksempel setter ut en ny art på et sted der den ikke finnes fra før, selv om arten lever naturlig i andre deler av Norge. Bestemmelsen må ses i lys av unntakene i § 11.

Om en organisme er «fremmed» eller «stedegen», dvs. tilhører en art eller bestand som «forekommer naturlig på stedet», avgjør om en utsetting utløser krav om tillatelse etter forskriften. I Ot. prp. nr. 52 (2008-2009), side 402, heter det at det med uttrykket «på stedet» menes der hvor utsettingen skjer; hvor stor omkrets som skal medregnes må vurderes konkret, og vil bl.a. avhenge av i hvilket område organismene antas å ville spre seg. Når man vurderer hvorvidt en organisme forekommer naturlig på stedet, må

man også se på hvilket leveområde vedkommende art eller bestand har hatt over en lengre periode. Dette er forholdet det vil være naturlig å ta utgangspunkt i når man vurderer hvor, for eksempel, en karplante kan settes ut uten tillatelse etter forskriften.

Etter § 10 første ledd bokstav c vil det alltid kreves tillatelse i de tilfellene arten eller bestanden man ønsker å sette ut ikke finnes naturlig på stedet. Det vil også kreves tillatelse der arten finnes naturlig på stedet, dersom det er grunn til å anta at de individene av denne arten man ønsker å sette ut kan ha en annen genetisk sammensetning enn de som finnes på stedet fra før. Forskjeller i genetisk sammensetning som er naturlig forekommende innen en bestand, vil likevel ikke utløse krav om tillatelse.

Utsetting av mørk jordhumle (*Bombus terrestris terrestris*) fra norske bestander til pollinering i veksthus er etter § 11 første ledd bokstav a, jf. vedlegg IV, unntatt fra kravet om tillatelse, og krever i stedet melding, jf. § 12. Kravet om tillatelse for utsetting i § 10 bokstav c omfatter imidlertid utsetting av mørk jordhumle som ikke er fra norske bestander. Det vil gis tillatelse til innførsel og bruk av utenlandsk mørk jordhumle til pollinering i veksthus fra om lag 15. november til 15. februar *dersom norsk mørk jordhumle ikke dekker etterspørselen*. Det vil da ikke stilles krav om at veksthuset sikres mot rømning med nett.

I andre ledd er det presisert at utsetting i sjø og vassdrag til kultiveringsformål krever tillatelse etter lakse- og innlandsfiskloven.

Til § 11. Unntak fra krav om tillatelse ved utsetting

Første ledd bokstav a: Bestemmelsen er hjemlet i naturmangfoldloven § 31 andre ledd, som fastslår at det kan gis forskrift om at nærmere angitte organismer kan settes ut uten særskilt tillatelse hvis utsettingen ikke kan påregnes å medføre fare for uheldige følger for det biologiske mangfold. Bestemmelsen gjør unntak fra kravet om tillatelse for organismer som er oppført i vedlegg IV når utsettingen tilfredsstiller de vilkår som følger av vedlegget. Vedlegget inneholder bl.a. enkelte pattedyr som tillates utsatt til landbruksformål, en rekke arter meitemark som brukes bl.a. som agn og to arter fisk som tillates satt ut i hagedam (gullfisk og koikarpe).

Første ledd bokstav b: Bestemmelsen er hjemlet i naturmangfoldloven § 31 første ledd bokstav c. «*Private hager*» omfatter opparbeidede hager av begrenset størrelse i tilknytning til private boliger og fritidshus. Unntaket gjelder kun når det er private hageeiere, og ikke profesjonelle aktører innen grøntanleggssektoren, som står for utsettingen, jf. Prop. 62 L (2013-2014) (Endringer i naturmangfoldloven) side 18.

Første ledd bokstav c gir unntak fra kravet om tillatelse ved utsetting av vitenskapelig risikovurderte landlevende planter i parkanlegg og andre dyrkede områder, samt transport- og næringsutbyggingsområder. Unntaket

omfatter ikke planter oppført i vedlegg V (organismer som ikke kan settes ut uten tillatelse), som likevel krever tillatelse. Dette er arter som kan utgjøre en risiko for uheldige følger for det biologiske mangfold, men der risikoen ikke er av en karakter som bør medføre oppføring i vedlegg I (organismer som det er forbudt å sette ut), eller der det mangler tilstrekkelig dokumentasjon for oppføring i vedlegg V.

Første ledd bokstav d gir unntak fra kravet om tillatelse ved utsetting av landlevende planter *fra norske bestander* som ikke er vitenskapelig risikovurderte i de nevnte områdene. Dette innebærer at det for landlevende planter som ikke er fra norske bestander og som ikke er vitenskapelig risikovurderte er et generelt krav om tillatelse for utsetting i de nevnte områdene.

Med «*vitenskapelig risikovurderte*» landlevende planter og landlevende planter som «*ikke er vitenskapelig risikovurderte*» menes at planten har blitt/ikke har blitt vitenskapelig vurdert med hensyn til mulige uheldige følger for naturmangfoldet, for eksempel av Artsdatabanken (Fremmede arter i Norge – med norsk svarteliste 2012, eller senere utgaver) eller av andre liknende forskningsmiljøer. Vurderingen skal være offentlig tilgjengelig og skriftlig for at planten skal regnes som vitenskapelig risikovurdert.

Begrepet «*parkanlegg og andre dyrkede områder*» i bokstav c og d er hjemlet i naturmangfoldloven § 31 første ledd bokstav d. Begrepet «*parkanlegg*» må ses i lys av begrepet «*private hager*». Parkanlegg omfatter parker, kirkegårder, kulturhistoriske grøntanlegg mv. Områder som er viktige for biologisk mangfold, for eksempel områder med registreringer av naturtypen parklandskap etter DN-håndbok 13 *Kartlegging av naturtyper og verdisetting av biologisk mangfold*, vil ikke være omfattet av begrepet. Med «*dyrkede områder*» menes særlig dyrket mark i innmark, jf. Ot. prp. nr. 52 (2008-2009), side 403.

Unntaket for utsetting i transport- og næringsutbyggingsområder er hjemlet i naturmangfoldloven § 31 andre ledd. Begrepet «*transport- og næringsutbyggingsområder*» i bokstav c og d er hentet fra Naturtyper i Norge (NiN)¹ og omfatter områder som ikke har intakte økosystemer og er områder som ofte har lite biologisk mangfold. «*Transportutbyggingsområder*» omfatter vegbane med fast dekke, vegens sideområder, jernbane, flyplass og havn. «*Næringsutbyggingsområder*» omfatter energiutbyggingsområder (landområde som tilfredsstillende defineres som konstruert fastmark, hvis hovedformål er energiproduksjon, inkluderer for eksempel faste

¹ Fra Halvorsen, R., Andersen, T., Blom, H.H., Elvebakk, A., Elven, R., Erikstad, L., Gaarder, G., Moen, A., Mortensen, P.B., Norderhaug, A., Nygaard, K., Thorsnes, T. & Ødegaard, F. 2009. Naturtyper i Norge – Teoretisk grunnlag, prinsipper for inndeling og definisjoner. Naturtyper i Norge versjon 1.0 Artikkel 1: 1-210 (fra vedlegg 2 tabell 1).

installasjoner som kraftverk, damanlegg, vindmølleparker, transformatorstasjoner), næringsutbyggingsområder (område hovedsakelig bygd ut for industri- og handelsvirksomhet, inkl. administrasjonsbygninger) samt områder regulert til offentlige formål (kommunehus, skoler, sykehus, sykehjem mv.).

Første ledd bokstav e gjør unntak fra kravet om tillatelse for biologiske plantevernmidler som det er gitt tillatelse til utsetting av i eller i medhold av annet lovverk, jf. naturmangfoldloven § 31 første ledd bokstav e.

Første ledd bokstav f gjør unntak for mikroorganismer. Bestemmelsen er hjemlet i naturmangfoldloven § 31 andre ledd. Dette er vurdert som tilrådelig da utsetting av mikrobiologiske produkter og utslipp av mikroorganismer er omfattet av eksisterende regulering under produktkontrollloven og forurensningsloven. Det kan imidlertid være aktuelt å kreve tillatelse for, eller forby, utsetting av bestemte mikroorganismer ved oppføring på vedlegg I eller vedlegg V, dersom ny kunnskap tilsier at innførsel eller utsetting medfører fare for uheldige følger for det biologiske mangfold.

Første ledd bokstav g gjør unntak fra kravet om tillatelse for utsetting av akvatiske organismer som det er gitt tillatelse til utsetting av i medhold av lov 17. juni 2005 nr. 79 om akvakultur, jf. naturmangfoldloven § 30 første ledd bokstav c. Unntaket omfatter ikke organismer som det ikke er gitt særskilt tillatelse for.

Første ledd bokstav h gjør unntak fra krav om tillatelse for utsetting av rensefisk i akvakulturanlegg.

Første ledd bokstav i gjør unntak fra kravet om tillatelse ved utsetting av organismer som det er gitt tillatelse til utsetting av under lakse- og innlandsfiskloven §§ 7 og 10. Dette kan være tillatelse til utsetting for kultiveringsformål, og tillatelse til fysiske tiltak i vassdrag, for eksempel laksetrappes, som medfører spredning av fremmede organismer.

Andre ledd viderefører Miljødirektoratets adgang til å iverksette *utsetting* av vilt som direktoratet har iverksatt innfangning av etter forskrift 14. mars 2003 nr. 349 om innfangning og innsamling av vilt for vitenskapelige eller andre særlig formål (innfangingsforskriften), vedtatt under viltloven. Etter ikrafttreden av forskrift om fremmede organismer, vil innfangning av vilt fortsatt reguleres under innfangingsforskriften, mens utsetting reguleres av forskrift om fremmede organismer, jf. innfangingsforskriften, jf. § 40 femte ledd.

Tredje ledd presiserer at utsetting etter første og tredje ledd skal utføres i samsvar med kravene til aktsomhet i kapittel V.

Til § 12. Krav om melding ved utsetting av mørk jordhumle fra norske bestander til pollinering i veksthus

Bestemmelsen fastsetter at den som setter ut mørk jordhumle fra norske bestander til pollinering i veksthus uten tillatelse etter § 11 første ledd bokstav a, jf. vedlegg IV, skal i samsvar med § 16 gi Miljødirektoratet melding før utsettingen finner sted. Når det gjelder tolkningen av vilkårene "mørk jordhumle fra norske bestander til pollinering i veksthus" er disse nærmere forklart i merknadene til § 8.

Til § 13. Hold av fremmede organismer

I forskriften legges det opp til at papegøyefugler og enkelte andre eksotiske fugler, hamster, ilder og enkelte pelsdyrarter, blir oppført i vedlegg II, dvs. at de vil kunne innføres uten tillatelse etter forskriften. Hold av vilt i fangenskap er i utgangspunktet forbudt, jf. viltloven § 7 første ledd. Med hjemmel i viltloven § 7 andre ledd slår forskriften § 13 fast at det er tillatt med innesluttet hold av viltarter oppført i vedlegg II.

Første ledd bokstav a fastsetter at det ikke kreves tillatelse for hold av pelsdyr (mink, sølvrev og blårev), når holdet utøves i samsvar med pelsdyrforskriften. Dette betyr at bestemmelsen for eksempel ikke tillater hold av mink og rev som «kjæledyr» i private hjem.

Første ledd bokstav b fastsetter at det ikke kreves tillatelse for hold innendørs, eller i lukket bur eller innhengning, av eksotiske fugler, kanin, hamster, ilder og virvelløse dyr, som er oppført i vedlegg II. Dette legaliserer hold av organismer som ikke er vilt, og som kan være «utsetting» i naturmangfoldlovens forstand.

Andre ledd presiserer at holdet må utøves i samsvar med kravene til aktsomhet i §§ 18 og 19, samt kravene til internkontroll i § 26.

Til § 14. Krav til søknaden

Første ledd oppstiller et krav om at søknader om innførsel eller/og utsetting av organismer må rettes til Miljødirektoratet på fastsatt skjema. Dette må skje i god tid før innførselen eller/og utsettingen er ment å finne sted. Dersom innførselen har utsetting som formål, kan samme søknad, og eventuell tillatelse, omfatte både innførselen og utsettingen.

Kravene til søknadens innhold i andre ledd bokstav a til h omfatter opplysninger som er nødvendige for at Miljødirektoratet bl.a. skal kunne ivareta kravet til kunnskapsgrunnlaget i naturmangfoldloven § 8 og foreta vurderinger knyttet til samlet belastning, jf. naturmangfoldloven § 10.

Andre ledd bokstav g inneholder et krav om at søknaden skal inneholde en klargjøring av de virkninger innførselen eller utsettingen kan ha for det

biologiske mangfold, jf. naturmangfoldloven § 29 andre ledd og § 30 tredje ledd. Denne vurderingen bør i hovedsak bygge på vitenskapelig kunnskap, men kan også bygge på kunnskap som framkommer gjennom rapporteringer samt erfaringsbasert kunnskap. Den kunnskapen som brukes skal være tilgjengelig og mest mulig oppdatert, men den kan også omfatte ny kunnskap som ev. må framskaffes. Dette begrenses imidlertid av hva som er rimelig å be om ut fra tiltakets størrelse og karakter, skadepotensialet, kostnadene og kjente virkninger av tiltaket, jf. Ot. prp. nr. 52 (2008-2009) s. 402.

Kravet til vurderingens innhold og omfang vil bl.a. avhenge av hvilke organismer søknaden gjelder, hvor disse eventuelt skal settes ut og mulig skadeomfang. Dersom disse forhold tilsier svært lav risiko for uheldige følger for det biologiske mangfold, kan denne vurderingen gjøres kort med henvisning til aktuell dokumentasjon, for eksempel risikokategori i *Fremmede arter i Norge – med norsk svarteliste 2012* og eventuell kartleggingsinformasjon. Annerledes stiller det seg hvis det for eksempel er snakk om utsetninger av organismer som ikke har vært risikovurdert tidligere og hvor det er lite kunnskap om effekten av utsetting. Når det gjelder innførsel som ikke tar sikte på utsetting, så vil denne vurderingen kunne gjøres kort. Det vil imidlertid kreves en beskrivelse av tiltak for å forebygge risiko for uheldige følger for det biologiske mangfold som følge av utilsiktet spredning, jf. bokstav h. En slik beskrivelse vil normalt måtte være mer utfyllende hvis det er snakk om utsetninger.

Tredje ledd nedfeller et krav om at vurderingen etter bokstav g skal, så langt det er rimelig, underbygges med dokumentasjon. Kravet til dokumentasjon må ses i forhold til tiltakets karakter og mulige skadeomfang. Kravet til dokumentasjon vil generelt være høyere dersom det er lite kunnskap om miljøeffektene av en utsetting, enn hvis kunnskapen om artens virkninger på det biologiske mangfold er godt kjent.

Til § 15. Søknadsbehandlingen

Bestemmelsen oppstiller særskilte krav til behandlingen av søknader etter forskriften. Etter første ledd andre punktum kan Miljødirektoratet be om ytterligere opplysninger og dokumentasjon fra søker, og ved behov igangsette nødvendige tilleggsutredninger. Et eksempel på dette kan være at klargjøringen av virkninger for det biologiske mangfold, jf. § 14 andre ledd bokstav g, er mangelfull, eller mangelfullt belagt med dokumentasjon. Sistnevnte kan være aktuelt i situasjoner hvor det for eksempel ikke finnes miljørisikovurderinger knyttet til effekten av utsetting eller spredning av den omsøkte organismen. Da vil Miljødirektoratet på eget initiativ kunne bestille en tilleggsutredning. Søker vil bli forespurt før det eventuelt igangsettes utredninger på søkers bekostning, jf. andre ledd.

Etter andre ledd vil kostnadene ved en slik tilleggsutredning, og for frambringelse av andre opplysninger og dokumentasjon, kunne belastes søker så langt det ikke er urimelig. Dette er et utslag av prinsippet i naturmangfoldloven § 11 om at kostnadene ved å hindre eller begrense skade på naturmangfoldet som tiltaket volder, skal dekkes av tiltakshaver. Hva som ligger i skranken om at kostnadene skal dekkes av søker ”så langt det ikke er urimelig”, beror på en skjønnsmessig vurdering hvor tiltakets karakter og skadepotensial vil spille inn. Ønsker ikke søker å bekoste en slik utredning, vil dette kunne resultere i at søknaden blir avslått under henvisning til føre-var-prinsippet. Andre punktum presiserer at slike kostnader ikke vil bli belastet søker uten at søker har gitt sitt samtykke.

Tredje ledd første punktum gir føringer om at det ved søknadsbehandlingen skal legges særlig vekt på om den omsøkte organismen og eventuelle følgeorganismer kan medføre risiko for uheldige følger for det biologiske mangfold. Dette er i tråd med de formål som søkes oppnådd med forskriften. Det følger av naturmangfoldloven § 7 at prinsippene i naturmangfoldloven §§ 8 til 12 skal legges til grunn som retningslinjer ved utøving av offentlig myndighet, og at vurderingen skal fremgå av beslutningen. Prinsippene i naturmangfoldloven §§ 8 til 12 skal dermed legges til grunn som retningslinjer ved søknadsbehandlingen, og vurderingene knyttet til disse bestemmelsene skal framgå av vedtaket.

Tredje ledd andre punktum bygger på naturmangfoldloven § 29 tredje ledd og § 30 tredje ledd, som inneholder et skranke mot å gi tillatelse hvis det er grunn til å anta at innførselen eller utsettingen vil medføre vesentlige uheldige følger for det biologiske mangfold. Bestemmelsens setter en absolutt skranke for forvaltningens skjønnsutøving ved avgjørelse av om tillatelse skal gis eller ikke, jf. Ot. prp. nr. 52 (2008-2009), side 400 og 402. Dersom det er tale om vesentlige uheldige følger for det biologiske mangfoldet, inntre skranken selv om det ikke er sannsynlighetsovervekt for at følgene vil inntre, jf. formuleringen «grunn til å anta».

Fjerde ledd fastsetter at Miljødirektoratet skal vurdere og fastsette de vilkår som anses nødvendig for å hindre uheldige følger for det biologiske mangfold. Dette vil typisk være vilkår for å motvirke mulige skadevirkninger, for eksempel krav til sikringstiltak for å hindre rømming, utslipp eller spredning av organismer, og krav til lokalisering, jf. naturmangfoldloven § 12.

Til § 16. Krav til melding om innførsel og utsetting

Bestemmelsen spesifiserer kravene til hva meldingen skal inneholde, og når det skal meldes. Et slikt meldingssystem vil bl.a. gi myndighetene en god oversikt over hvilke organismer som innføres, noe som gir mulighet til å foreta miljørisikovurderinger og, ved behov, gjøre endringer i hvordan disse organismene reguleres under forskriften. Dette systemet vil også gi bedre

mulighet til å undersøke lovligheten av en forsendelse under grensekontroll, da faktisk innhold i forsendelsen kan kontrolleres opp imot hva som er meldt, jf. § 25 om merking av forsendelser. Kvittering for mottatt melding skal oppbevares slik at den kan framvises i forbindelse med kontroll, jf. fjerde ledd.

Tredje ledd slår fast at meldingen har en gyldighet på tre år for ytterligere innførsler av individer av meldte organisme, til samme formål, med mindre betingelsen for innførsel endres før den tid.

Til § 17. Endring og omgjøring av tillatelser

Bestemmelsen viser til adgangen til å oppheve, endre, sette nye vilkår eller tilbakekalle tillatelser etter naturmangfoldloven § 67. De nærmere vilkår for endring og omgjøring følger av naturmangfoldloven § 67.

Til § 18. Alminnelige krav til aktsomhet

Bestemmelsen konkretiserer det generelle aktsomhetskravet i naturmangfoldloven § 28. Hva som er aktsom atferd i det enkelte tilfelle må ses i sammenheng med de øvrige bestemmelsene i forskriften kapittel V, som konkretiserer aktsomhetskravet i gitte situasjoner. Bestemmelsen gjelder både for virksomheter og for enkeltpersoner, men det stilles strengere krav til hva som anses som aktsom atferd for profesjonelle aktører. Overtredelser av aktsomhetsplikten i § 18 kan ved *utsetting* ikke medføre straff, jf. naturmangfoldloven § 75. Aktsomhetsplikten innebærer ikke at organismer, utover de som er forbudt eller krever tillatelse for utsetting, ikke kan settes ut eller krever tillatelse ved utsetting.

”Tiltak som kan medføre utilsiktet spredning av fremmede organismer i miljøet” vil være tiltak som ikke har utsetting av organismer som siktemål, men hvor spredning av fremmede organismer kan være en utilsiktet konsekvens av tiltaket. Eksempler på slike tiltak er flytting av jordmasser, gartneri- og planteskoledrift, og bygging av bruer og moloer som gir visse arter atkomst til steder der de ikke forekommer naturlig, jf. Ot. prp. nr. 52 (2008-2009) side 399 første spalte.

Første ledd inneholder *forebyggende tiltak* en aktsom tiltakshaver skal iverksette i forbindelse med innførsel, utsetting, omsetning eller tiltak som kan medføre utilsiktet spredning. Bestemmelsen er gjort gjeldende ved innførsel og omsetning i medhold av naturmangfoldloven § 28 fjerde ledd.

Første ledd bokstav a omfatter *krav til kunnskap*. At aktsomhetskravet inneholder en plikt for den ansvarlige til å ha kunnskap om risiko for uheldige følger for det biologiske mangfold ved utsetting eller aktivitet som kan medføre utilsiktet spredning av fremmede organismer, følger av lovens forarbeider, jf. Ot. prp. nr. 52 (2008-2009) side 398-399. Den generelle plikten i § 18 gjelder kunnskap som allerede er allment og lett tilgjengelig, for

eksempel gjennom nettsidene til Artsdatabanken, informasjon fra Miljødirektoratet, bla. Naturbase, andre kartleggingsdatabaser, Mattilsynet, Fiskeridirektoratet og andre etater. Denne kunnskapsplikten innebærer ingen selvstendig plikt til å foreta ny forskning eller kartlegge risikoen forbundet med utsettingen eller aktiviteten. Myndighetene har en viktig oppgave med å informere publikum om risiko for uheldige følger for det biologiske mangfold ved utsetting og aktiviteter som kan medføre utilsiktet spredning av fremmede organismer og tiltak for å redusere risikoen for uheldige følger. Jo lettere tilgjengelig kunnskapen er, desto større krav stilles til hva tiltakshaver skal foreta seg for å forhindre risiko for miljøskade. Foreligger veiledning fra myndighetene og man handler i tråd med denne, må man vanligvis kunne stole på at aktsomhetsplikten er oppfylt. Den som handler i strid med tilgjengelig informasjon vil derimot lett bli ansett for å ha opptrådt uaktsomt hvis uheldige følger inntreffer.

Plikten gjelder også kunnskap om hvilke tiltak som må iverksettes for å forebygge uheldige følger. Kunnskapsplikten supplerer den selvstendige plikten virksomheter har etter miljøinformasjonsloven § 9 til å "*ha kunnskap om forhold ved virksomheten, herunder dens innsatsfaktorer og produkter, som kan medføre en ikke ubetydelig påvirkning på miljøet.*" Sider ved kravet til kunnskap er utdypet i øvrige bestemmelser i kapittel V.

Første ledd bokstav b omfatter *krav til forebyggende tiltak*. Hvilke forebyggende tiltak som må gjennomføres for å overholde aktsomhetskravet vil variere bl.a. med risikoen for uheldige følger og tilgangen på kunnskap om risikoen. Når det gjelder *utsetting*, så forutsettes det at slike tiltak alltid blir iverksatt når det foreligger risiko for uheldige følger for det biologiske mangfold, jf. Ot. prp. nr. 52 (2008-2009) side 398. Forebyggende tiltak knytter seg til valg av sted, tidspunkt og omfang av utsettingen, samt tiltak for å hindre videre spredning. Omfanget av tiltaksplikten vil variere med den miljørisikoen som er forbundet med utsetting av den aktuelle organismen. Er miljørisikoen stor, kan aktsomhetskravet tilsi at man avstår helt fra utsetting.

Ved *virksomhet og tiltak som kan medføre utilsiktet spredning*, vil omfanget av tiltaksplikten bero på en rimelighetsvurdering. Her vil virksomhetens art, størrelse og nytteformål, kostnadene forbundet med å forhindre eller redusere risiko for uheldige følger for biologisk mangfold, og om virksomheten kan utføres på annen måte som innebærer mindre risiko for uheldige følger for det biologiske mangfold, spille inn, jf. Ot. prp. nr. 52 (2008-2009) side 399. Eksempel på forebyggende tiltak kan være å etablere viltsperre i forbindelse med bygging av bru, behandle eller deponere væsker eller masser for å unngå utslipp av fremmede organismer, informere kunder om mulige skadevirkninger og generelt om regelverket forbundet med utsetting av organismer, jf. også forskriften § 19. For gartnerier, planteskoler og lignende innebærer det en plikt til å gjennomføre kontroller av vegetasjon

i anleggets nærhet for å oppdage og fjerne eventuelle organismer som har spredt seg. Sistnevnte vil være en type tiltak som inngår i plikten til raskt å avdekke utilsiktet spredning. For at denne plikten skal være oppfylt må slike kontroller gjennomføres systematisk og hyppig.

Andre ledd slår fast at dersom en utsetting utføres i henhold til en tillatelse, anses aktsomhetskravet som overholdt dersom forutsettingene for tillatelsen fremdeles er tilstede, jf. naturmangfoldloven § 28 første ledd andre punktum. Forutsetningene som lå til grunn for tillatelsen omfatter både kunnskapen om antatte skadevirkninger, og at utsetting utføres i tråd med innholdet i tillatelsen. Endrede forutsetninger kan for eksempel oppstå dersom organismer, som ble tillatt utsatt basert på en antakelse om at de ikke ville lykkes i å etablere og spre seg i miljøet, likevel viser seg å lykkes med å spre seg. Aktsomhetskravet vil da kunne innebære at den ansvarlige må fjerne organismene helt.

Til § 19. Tiltaks- og varslingsplikt

Bestemmelsen nedfeller de tiltak tiltakshaver skal iverksette ved skade eller fare for alvorlig skade på biologisk mangfold som følge av innførsel, utsetting eller utilsiktet spredning av fremmede organismer. Tiltaks- og varslingsplikten følger av naturmangfoldloven § 28 tredje ledd. Tiltaks- og varslingsplikten er også gjort gjeldende ved innførsel, jf. naturmangfoldloven § 28 fjerde ledd.

Til § 20. Krav om å informere ansatte og mottakere av fremmede organismer

Første ledd gjelder for aktivitet som innebærer innførsel, omsetning, formidling, hold eller utsetting av fremmede organismer. «*Formidling*» kan omfatte vederlagsfri overdragelse, leilighetsvis salg, eller bytte av fisk, planter og eksotiske insekter mv.

Etter første ledd skal den ansvarlige for slik aktivitet sørge for at ansatte, og/eller andre som er involvert i aktiviteten, har kunnskap om bl.a. miljørisikoen forbundet med aktiviteten. «*Andre personer som er involvert i aktiviteten*» kan være familiemedlemmer, frivillige og praktikanter som ikke er ansatte, og personer som utfører tjenester knyttet til renhold, transport, avfallsbehandling mv. uten å være ansatt. At ansatte og/eller andre involverte har slik kunnskap vil være vesentlig for at virksomheter skal kunne oppfylle aktsomhetskravet bl.a. mht. innførsel og utsetting som aktøren selv står for, og for at aktøren skal kunne oppfylle informasjonsplikten i andre ledd.

Andre ledd pålegger den som er ansvarlig for omsetning eller formidling av fremmede organismer å informere kunder og andre mottakere av organismene om miljørisiko, forebyggende tiltak og varslingsplikt mv.

Kravet gjelder både for virksomheter og den som leilighetsvis omsetter eller formidler fremmede organismer.

Til § 21. Krav til oppbevaring og emballering under transport

Bestemmelsen stiller krav om at den som er ansvarlig for innførsel eller transport av organismer som kan medføre risiko for uheldige følger for det biologiske mangfold dersom de spres, skal sørge for at organismene oppbevares eller emballeres slik at de ikke kan slippe ut i miljøet under transporten.

Til § 22. Krav om tiltak ved hold av vannlevende fremmede organismer

Bestemmelsen retter seg for det første mot hold av vannlevende fremmede organismer i hagedam, noe som er utsetting etter naturmangfoldloven § 3 bokstav n (utsetting i et innesluttet system hvor rømming ikke er utelukket). For det andre omfatter den hold av slike organismer i akvarier og andre lukkede beholdere som ikke omfattes av lovens definisjon av utsetting (dvs. hvor rømming er utelukket). Den som er ansvarlig for slikt hold, skal påse at vann fra disse innretningene ikke tømmes i sjø eller vassdrag eller i avløp uten rensing. Slikt vann kan inneholde egg, sporer og andre organismer som det er viktig at ikke slipper ut i miljøet.

Til § 23. Krav om skriftlig miljørisikovurdering ved etablering og utvidelse av parkanlegg og transport- og næringsutbyggingsområder

Bestemmelsen innebærer et krav om utarbeiding av skriftlig miljørisikovurdering i forbindelse med utsetninger av fremmede landlevende planter som skjer i forbindelse med *etablering* eller *utvidelse* av parkanlegg og transport- og næringsutbyggingsområder. Med mindre planten er oppført på vedlegg V, er utsetninger i slike områder under visse forutsetninger unntatt fra kravet om tillatelse etter § 11 første ledd bokstav c og d, men utsettingen i forbindelse med etablering og utvidelse krever en skriftlig miljørisikovurdering.

Omfanget av vurderingen må bl.a. tilpasses det aktuelle anleggets størrelse og beliggenhet samt hvilke planter som benyttes. Dersom både anleggets beliggenhet og plantene som skal benyttes tilsier at det er svært lav risiko for uheldige følger for det biologiske mangfold, kan utredningen gjøres kort med henvisning til aktuell dokumentasjon (for eksempel risikovurdering i *Fremmede arter i Norge - med norsk svarteliste 2012* og relevant kartleggingsinformasjon), og det vil i mange tilfeller ikke være behov for å iverksette og dokumentere spesielle tiltak.

Til § 24. Krav om tiltak rettet mot mulige vektorer og spredningsveier for fremmede organismer

Bestemmelsen er rettet mot vektorer og spredningsveier for spredning av fremmede organismer til miljøet.

Første ledd innfører en plikt til å treffe forebyggende tiltak for å hindre spredning av følgeorganismer. Alle organismer, ikke bare fremmede, kan være bærere av følgeorganismer, derfor knyttes plikten til å iverksette tiltak ved innførsel, omsetning, formidling og utsetting av organismer generelt. Planter, planters jordklumper og containere med planter kan for eksempel inneholde fremmede skadelige organismer. For importører av planter innebærer kravet til forebyggende tiltak bl.a. at det iverksettes rutiner for undersøkelser for å oppdage slike følgeorganismer. Bestemmelsen nevner eksempler på relevante undersøkelser og tiltak.

Etter andre ledd skal den ansvarlige, før innførsel eller flytting av vektorer for fremmede organismer, foreta en vurdering av risikoen for spredning, samt i rimelig utstrekning treffe tiltak for å forhindre spredning hvis risiko foreligger. Eksempler på tiltak er rengjøring, desinfisering og avbarking. «*Vektor*» er definert i § 3.

Bestemmelsen i tredje ledd gjelder ved tilførsel av vann fra ett vassdrag til et annet, eller til andre deler av samme vassdrag. Ved anleggsarbeid kan det for eksempel oppstå samlinger av vann i forbindelse med rengjøring av maskiner, og vann som inneholder fremmede organismer kan slippe ut i miljøet. Flytting av vann kan også skje for eksempel i forbindelse med spyling av bruer, veganlegg og andre tekniske installasjoner eller ved vannoverføring i forbindelse med kraftregulering mv. Den ansvarlige for tiltaket skal gjøre seg kjent med tilgjengelig kunnskap om risiko for spredning av fremmede organismer som følge av tiltaket. Dette kan være informasjon om forekomst av for eksempel vasspest i det vassdraget eller andre deler av samme vassdrag som man ønsker å hente vann fra. Foreligger slik informasjon, vil et egnet tiltak være å hente vann fra et vassdrag eller andre deler av samme vassdrag som ikke har forekomst av vasspest. «*Vassdrag*» er definert i § 3.

Fjerde ledd: Bestemmelsen gjelder ved flytting av løsmasser og andre masser som kan inneholde fremmede organismer. Løsmasser kan være terrestriske, marine og limniske masser av jord, leire, sand og grus. Flis er et eksempel på andre masser som kan inneholde organismer. Flytting av masser skjer typisk i forbindelse med vegarbeider. Aktuelle tiltak kan være at man unngår flytting av jord fra områder med forekomster av fremmede skadelige plantearter, eller at man bruker massene som undergrunnsjord dersom dette kan redusere risiko for at plantene spirer, eller som

toppmasser der det skal sås gras som klippes regelmessig. Leveres massene til lovlig avfallsanlegg, vil aktsomhetskravet også være oppfylt.

Femte ledd oppstiller en absolutt plikt til å rengjøre og tørke fiskeredskaper, båter og annet utstyr til bruk i vassdrag før det tas inn i landet. Plikten er begrunnet i at slikt utstyr kan være vektor for spredning av fremmede arter som for eksempel vasspest og enkelte krepsdyr. En beslektet bestemmelse finnes i omsetnings- og sykdomsforskriften § 45 under matloven, som bl.a. sier at fiskeutstyr, båter og andre gjenstander som er brukt i ett vassdrag, skal tørkes eller desinfiseres før de flyttes til andre vassdrag eller til andre deler av samme vassdrag. Brukt krepseredskap skal i tillegg tørkes og desinfiseres før ny sesong. Omsetnings- og sykdomsforskriften gjelder forebygging, begrensning og bekjempelse av *smittsomme sykdommer hos akvatiske dyr*. Bestemmelsens tredje ledd, sammen med forskriftshjemmelen i sjette ledd, vil supplere denne bestemmelsen i femte ledd da den retter seg mot *alle* organismegrupper som kan utgjøre en fare for uheldige følger for biologisk mangfold, for eksempel vasspest.

Sjette ledd gir Miljødirektoratet hjemmel til å fastsette forskrift med mer spesifikke regler om rengjøring og annen behandling av vektorer for spredning av fremmede organismer, om krav til dokumentasjon for gjennomført behandling, og om forbud mot flytting av fiskeredskaper, båter eller annet utstyr til bruk i vassdrag. Det kan for eksempel være aktuelt å benytte hjemmelen til å vedta regionale forskrifter som har til formål å forhindre spredning av vasspest.

Til § 25. Merking av forsendelser

Krav til merking av forsendelser er nødvendig for å lette grensekontrollen med innførsel av organismer. Bestemmelsen angir hvilke opplysninger som skal gis på alle forsendelser med organismer, uavhengig av om det er krav om tillatelse eller ei. Foreligger krav om melding eller tillatelse i forbindelse med innførsel, skal forsendelsen merkes med referanse oppgitt i tillatelsen eller i kvitteringen for mottatt melding. Det er gjort unntak fra merkekravene for planter som er underlagt krav om merking under matloven.

Til § 26. Plikt til å utføre internkontroll

Bestemmelsen skal sikre at virksomheter som driver med innførsel, omsetning, hold eller utsetting av fremmede organismer, etablerer og dokumenterer et internkontrollsystem. Kravet om internkontroll gjelder uavhengig av om virksomheten driver med aktivitet som krever tillatelse etter forskriften.

Det følger av første ledd at kravet til internkontroll skal tilpasses blant annet virksomhetens "aktiviteter" og "risikoforhold". Dersom det er klart at virksomhetens aktivitet ikke innebærer noen risiko for naturmangfoldet, vil

det ikke være plikt til å utføre internkontroll. Dette vil for eksempel kunne gjelde omsetning og hold av eksotiske dyr oppført i vedlegg II (unntak fra krav om tillatelse for innførsel). Når det gjelder begrepet «*virksomhet*», legges samme forståelse til grunn som den som gjelder under forskrift om systematisk helse- miljø- og sikkerhetsarbeid i virksomheter (internkontrollforskriften). Dette omfatter offentlig og privat virksomhet av alle slag, alle former for næringsvirksomhet (foretak/bedrift), herunder bl.a. forbrukertjenester. Omfattet er også offentlig forvaltning og offentlig tjenesteyting. Privatpersoner/forbrukere er derimot ikke omfattet, jf. kommentarer til forskrift om systematisk helse-, miljø- og sikkerhetsarbeid i virksomheter (internkontrollforskriften).

I andre ledd slås det fast at internkontrollen skal sikre at ansatte har kunnskap om reglene i forskriften, vilkår i tillatelser til innførsel eller utsetting, og rutinene for etterlevelse av reglene. Hvilke rutiner dette er, framgår av trede ledd. Rutiner som nevnt i bokstav c, gjelder ikke bare ansatte, men også andre som er involvert i virksomheten, for eksempel familiemedlemmer, frivillige og praktikanter som ikke er ansatte, og personer som utfører tjenester knyttet til renhold, transport, avfallsbehandling mv. uten å være ansatt. Dokumentasjon av internkontrollen skal gjøres tilgjengelig ved kontroll, jf. fjerde ledd.

I søknaden skal det etter § 14 andre ledd bokstav h gis en beskrivelse av planlagte tiltak for å forebygge risiko for uheldige følger for det biologiske mangfold. For virksomheter vil internkontrollrutinene være et viktig element av dette.

Til § 27. Kontroll med innførsel

Første ledd angir hva som er formålet med grensekontrollen, mens andre ledd går nærmere inn på hva som er gjenstand for kontroll. Andre ledd andre punktum påpeker at tollmyndigheten har adgang til å holde tilbake organismer ved mistanke om at kravene etter forskriften ikke er oppfylt. Ved slik mistanke, vil Miljødirektoratet bli kontaktet for å avklare det aktuelle tvilsspørsmålet. Hvis Miljødirektoratet ikke har avklart dette innen fem virkedager, kan organismene frigis.

Til § 28. Innførsel i strid med forskriften

Første ledd påpeker at tollmyndighetene kan holde tilbake innførsler av organismer som ikke tilfredsstiller kravene til tillatelse eller melding, eller som består av organismer som er forbudt. Etter andre ledd kan tollmyndighetene holde tilbake organismer ved fare for rømming eller spredning. Dette kan være organismer som det er gitt tillatelse til å innføre, eller som er oppført i vedlegg II (organismer som kan innføres uten tillatelse), men hvor det for eksempel foreligger spredningsfare pga dårlig emballasje, jf. andre ledd andre punktum. Miljødirektoratet vil etter både første og andre ledd ha ansvar for å treffe beslutning om den videre

behandling av innførselen. Henvisningen til forskriften § 32 synliggjør adgangen Miljødirektoratet har til å treffe vedtak i samsvar med naturmangfoldlovens bestemmelser om håndheving og sanksjoner.

Til § 29. Kostnader

Bestemmelsen slår fast at kostnader forbundet med tilbakeholdte organismer kan kreves dekket av den ansvarlige for innførselen av organismene. Dette kan for eksempel være kostnader i forbindelse med lagerleie for oppbevaring av organismene. Hjemmelsgrunnlaget for bestemmelsen er naturmangfoldloven § 71 andre ledd.

Til § 30. Tilsyn

Bestemmelsen fastsetter at Miljødirektoratet fører tilsyn med etterlevelse av forskriften. Bestemmelser om tilsyn, gransking og opplysningsplikt finnes i naturmangfoldloven §§ 63 til 65. Myndigheten etter §§ 63 til 65 er delegert fra Klima- og miljødepartementet til Miljødirektoratet i medhold av delegasjonsbrev av 1. juli 2009.

Til § 31. Dispensasjon

Bestemmelsen gir Miljødirektoratet adgang til å gjøre unntak (gi dispensasjon) fra bestemmelsene i forskriften. Det er først og fremst dispensasjon fra forbud mot innførsel, utsetting og omsetning av organismer som kan være aktuelt. Terskelen for å gi dispensasjon skal være høy, og to vilkår må være oppfylt for at det skal kunne gis dispensasjon. For det første må viktige samfunnsmessige hensyn tilsi at det kan gis dispensasjon. Eksempler på dette kan være forskningsvirksomhet, fredete grøntanlegg og kulturhistorisk viktige beplantninger. For det andre kan det ikke gis dispensasjon hvis dette vil være i strid med forskriftens formål, som er å hindre innførsel, utsetting og spredning av fremmede organismer som medfører, eller kan medføre, uheldige følger for naturmangfoldet. Hvis disse vilkårene er oppfylt, beror det på en helhetsvurdering om dispensasjon skal gis i den enkelte sak.

Til § 32. Håndheving og sanksjoner

Bestemmelsen fastsetter at håndheving og ilegging av sanksjoner i forbindelse med overtredelse av forskriftens bestemmelser skjer med hjemmel i naturmangfoldloven §§ 69 til 75. Overtredelse av forskriftens bestemmelser kan medføre miljøerstatning eller straff etter naturmangfoldloven §§ 74 og 75.

Overtredelse av *aktsomhetsplikten* i § 18 kan ved utsetting imidlertid ikke medføre straff, jf. naturmangfoldloven § 75 første ledd, jf. naturmangfoldloven § 28 første ledd.

Når det gjelder sanksjoner mot brudd på forskriftens § 13 knyttet til hold av vilt, vil overtredelse av denne bestemmelsen kunne medføre straff etter viltloven § 56, jf. at bestemmelsen også er hjemlet i viltloven § 7 andre ledd.

Naturmangfoldloven § 74 om miljøerstatning gjelder ved overtredelser av naturmangfoldloven og bestemmelser som tjener til gjennomføring av mål og prinsipper i loven.

Myndigheten etter naturmangfoldloven §§ 69 til 74 er delegert fra Klima- og miljødepartementet til Miljødirektoratet i medhold av delegasjonsbrev av 22. september 2009. Myndigheten etter §§ 69 til 73 er videre delegert til Fylkesmannen i medhold av direktoratets delegasjonsbrev av 13. desember 2010.

Håndhevingsbestemmelsene i naturmangfoldloven §§ 69, 71, 72 og 73 vil også gjelde ved håndheving av bestemmelsen om hold av vilt vedtatt i medhold av viltloven § 7 andre ledd, som sier at Kongen i forskrift kan fastsette særskilte håndhevingsregler for å stanse ulovlig virksomhet. I og med at dette er håndhevingsregler som retter seg mot ulovlig virksomhet, vil ikke naturmangfoldloven § 70 (*uforutsette miljøkonsekvenser av lovlig virksomhet*) gjelde ved håndheving knyttet til hold av vilt som er hjemlet i viltloven.

Til § 33. Forskriftens ikrafttreden

Bestemmelsen angir tidspunktet for forskriftens ikrafttreden. Etter andre ledd fastsettes en utsatt ikrafttreden for kravet om melding etter forskriften § 8 for innførsel av organismer uten tillatelse etter § 7 første ledd bokstav c og d (varmekrevende akvarieorganismer som lever i ferskvann og marine planter, virvelløse dyr og fisk til innesluttet bruk). I tredje ledd er det fastsatt utsatt ikrafttreden for forbudet mot utsetting for enkelte planter innen nærmere angitte slekter. Begrunnelsen for utsatt ikrafttredelse for sistnevnte er at produksjon av bl.a. busker og trær er tidkrevende, og at grøntbransjen trenger tid til å omstille seg. I overgangsperioden vil det ikke være krav om tillatelse i områder som nevnt i § 11 første ledd bokstav c og d. Utsetting av de nevnte plantene i andre områder, krever imidlertid tillatelse etter § 10.

Til § 34. Overgangsbestemmelse for hold av fremmede organismer i hagedam

Bestemmelsen har til formål å sikre at vannlevende fremmede organismer som allerede var satt ut i hagedammer når forskriften trer i kraft, blir søkt om innen en viss periode etter forskriftens ikrafttreden. Bestemmelsen gjelder hold av vannlevende fremmede organismer som ikke er omfattet av unntaket fra kravet om tillatelse etter § 11 første ledd bokstav a. Slike organismer kan holdes i fem år fra forskriftens ikrafttreden, på det vilkår at holdet ikke kan påregnes å medføre risiko for uheldige følger for det

biologiske mangfold i overgangsperioden. For videre hold etter utløpet av denne perioden, må det søkes om tillatelse etter § 11. Slik søknad må rettes til Miljødirektoratet før utløpet av femårsperioden.

Til § 35. Oppheving av og endringer i andre forskrifter

Opphevingen av viltloven § 26 nr. 9 og § 47 og lakse- og innlandsfiskloven §§ 8 og 9, jf. naturmangfoldloven § 78, medfører at forskrifter som regulerer innførsel og utsetting vedtatt i medhold av disse lovbestemmelsene vil bli opphevet eller endret fordi innførsel og utsetting, med visse unntak, vil bli behandlet under forskrift om fremmede organismer. Forskrifter som skal oppheves i sin helhet er angitt i første ledd, mens forskrifter som skal endres på visse punkter er angitt i andre til sjuende ledd. Det foreslås også en endring i forskrift 11. august 1978 nr. 3765 om forvaltning av vilt og ferskvannsfisk på Svalbard og Jan Mayen (åttende ledd).

Første ledd: Forskrift 17. februar 2009 nr. 212 om forbud mot import, utsetting, omsetning og hold av vasspest (*Elodea canadensis*) og smal vasspest (*Elodea nuttallii*) og forskrift 18. desember 1992 nr. 1174 om import av akvarieorganismer, vedtatt i medhold av lakse- og innlandsfiskloven §§ 8 og 9, vil bli opphevet i sin helhet som følge av at forskriften trer i kraft.

Andre ledd: Forskrift 11. november 1993 nr. 1020 om utsetting av fisk og andre ferskvannsorganismer, hjemlet i lakse- og innlandsfiskloven § 9, endres slik at den kun regulerer utsetting av anadrome laksefisk, innlandsfisk og andre ferskvannsorganismer *for kultiveringsformål*. Ny tittel og ny bestemmelse om virkeområde (§ 1), synliggjør at forskriften har et snevrere virkeområde enn før. Etter forskriften § 2 kan det gis tillatelse til utsetting for kultiveringsformål av stedegen stamme. For innlandsfisk kan det også gis tillatelse til utsetting fra samme kultiveringssone, noe som gjør at forskriften også er hjemlet i naturmangfoldloven § 30, i tillegg til lakse- og innlandsfiskloven § 10. Paragraf 4 oppheves i sin helhet, i og med at bestemmelsen gjelder utsetting som vil kreve tillatelse etter den nye forskriften. Paragraf 5 oppheves også, i og med at bestemmelsen relaterer seg til § 4 første ledd nr. 3, som nå vil bli regulert under den nye forskriften.

Tredje ledd: Forskrift 30. desember 1992 nr. 1232 om etablering og drift av kultiveringsanlegg for fisk og kreps, hjemlet i lakse- og innlandsfiskloven § 10, stiller krav om tillatelse for etablering og drift av anlegg, dam eller innhegning for klekking, produksjon eller oppbevaring av anadrome laksefisk og kreps for senere utsetting i naturen. En tillatelse til kultiveringstiltak omfatter også utsetting av fisk i kultiveringsanlegg, jf. forskrift 11. november 1993 nr. 1020 om utsetting av fisk og andre ferskvannsorganismer § 1 andre ledd. En eventuell tillatelse til etablering av et kultiveringsanlegg i sjø med genetisk materiale som ikke er av stedegen stamme vil være en utsetting som krever tillatelse etter naturmangfoldloven § 30. Det foreslås derfor et nytt fjerde ledd i § 1, som sier at kultiveringstiltak

som kan medføre spredning av organismer som ikke er av stedegen stamme, vil kreve tillatelse etter forskrift om fremmede organismer. Tillatelse etter forskrift om fremmede organismer kreves likevel ikke hvis tiltaket kun kan medføre spredning av innlandsfisk innen samme kultiveringssone.

Fjerde ledd: Forskrift 15. november 2004 nr. 1468 om fysiske tiltak i vassdrag, er hjemlet i lakse- og innlandsfiskloven § 7 (Regulering av utbygging og annen virksomhet). Forskriften inneholder bestemmelser som åpner for å tillate fysiske tiltak, slik som fisketrapper, som bl.a. har til hensikt å forandre arters utbredelse, jf. § 1 første ledd bokstav c. Dette vil i praksis være utsetting som krever tillatelse etter naturmangfoldloven § 30. Som følge av vedtagelsen av forskrift om fremmede organismer, foreslås det å legge til et nytt femte ledd i § 1 som sier at fysiske tiltaket etter første ledd som kan medføre spredning av organismer som ikke er av stedegen stamme, vil kreve tillatelse etter forskrift om fremmede organismer. Tillatelse etter forskrift om fremmede organismer kreves likevel ikke hvis tiltaket kun kan medføre spredning av innlandsfisk innen samme kultiveringssone.

Femte ledd: Tillatelse til innfangning av levende vilt for overføring til annet område for formål som nevnt i §§ 11 og 12 i forskrift 14. mars 2003 nr. 349 om innfangning og innsamling av vilt for vitenskapelige eller andre særlige formål, kan innebære utsetting av vilt som vil kreve tillatelse etter naturmangfoldloven § 30 første ledd bokstav b. Av denne grunn foreslås det å føye til et nytt andre ledd i § 3 som sier at utsetting av innfanget vilt av arter, underarter eller bestander som ikke fra før finnes naturlig i distriktet, reguleres av forskrift om innførsel og utsetting av fremmede organismer. Dette betyr at i saker om innfangning for formål som innebærer utsetting, må utsettingen behandles etter den nye forskriften.

Sjette ledd: Forskrift 15. februar 1999 nr. 357 om hold av vilt i fangenskap, oppdrett av vilt i innhegnet område, og om jakt på oppdrettet utsatt vilt (holdforskriften) § 2-1 fjerde ledd gir adgang til utsetting av visse arter på visse vilkår. Dette vil være utsetting som er omfattet av kravet om tillatelse etter naturmangfoldloven § 30, og som skal behandles etter forskrift om fremmede organismer. Av denne grunn foreslås det at holdforskriften § 2-1 fjerde ledd oppheves, og at begrepet «utsetting» fjernes fra bestemmelsens tittel.

Sjuende ledd: Som følge av at forskriften gjøres gjeldende for Jan Mayen, jf. § 2, foreslås det å endre § 17 i forskrift 11. august 1978 nr. 3765 om forvaltning av vilt og ferskvannsfisk på Svalbard og Jan Mayen, slik at den ikke lenger gjelder for utsetting av vilt og fisk på Jan Mayen.

Klima- og miljødepartementet

tilrår:

Forskrift om fremmede organismer fastsettes i samsvar med vedlagte forslag.